

Пројекат
“Пут ка родној равноправности у граду Панчеву”
финансијски подржао
Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање
и равноправност полова

АКЦИОНИ ПЛАН ГРАДА ПАНЧЕВА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА ЖЕНА И РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ

за период 2016 - 2018. године

Садржај:

Увод	4
Полазне основе - Међународни и домаћи нормативно-правни оквир.....	6
Процес израде Акционог плана	7
Садржај Акционог плана	8
Сагледавање стања	9
Социо-демографске карактеристике становништва и општи статистички подаци	10
Економски положај становништва	14
Одлучивање	15
Циљ(еви) израде локалног акционог плана	16
Речник појмова	17
Стратешка област: 1. Јавне политике.....	20
Увођење родне перспективе у градске активности и институције чији је оснивач локална самоуправа.....	21
Јачање институционалних оквира за спровођење политика родне равноправности у граду Панчеву кроз повећање капацитета, надлежности и видљивости Савета за родну равноправност	25
Успостављање система праћења положаја жена и мушкараца у граду Панчеву и повећана доступност родно осетљивих података	27
Креирање родно избалансираног буџета Града Панчева.....	29
Стратешка област: 2. Безбедност	31
Унапређење система заштите жена, жртава породичног и свих других облика родно заснованог насиља.....	32
Подизање свести јавности о родно заснованом насиљу и развијање нулте толеранције на насиље.....	34
Израда родно осетљиве процене ризика и плана управљања ванредним ситуацијама.....	36
7	
Стратешка област: 3. Лични и професионални развој жена	38
Повећање учешће жена у доношење одлука на различитим нивоима одлучивања на локалном нивоу	39
Побољшање квалитета живота жена успостављањем специфичних услуга на локалном нивоу.....	41
Информисање у функцији промоције принципа једнаких могућност.....	46
Завршна реч.....	49

Gender mainstreaming, односно **интегрисање родног аспекта у јавну политику** јесте стратегија за постизање равноправности полова.

Интегрисање родног аспекта није „додавање женске компоненте“ па чак ни „компоненте родне равноправности“ постојећим активностима. Оно обухвата много више од повећања учешћа жена у процесима одлучивања.

Уграђивање родног аспекта у политику поставља родну равноправност у центар доношења одлука, увршћује га у средњорочне планове, у програме буџета, и у институционалне структуре. Оно обухвата уграђивање перцепција, искуства, знања и интереса, како жена, тако и мушкараца у процесу уобличавања политика, планирања и одлучивања.

Родни аспект може указати на потребу промене циљева, стратегија и акција како би се обезбедило да и жене и мушкарци могу утицати, учествовати и имати користи од процеса развоја.

Докмановић, Мирјана: **Родна равноправност и јавна политика**, Женски центар за демократију и људска права, Суботица, 2002

УВОД

Равноправност жена и мушкараца је саставни део законодавног система Републике Србије, посебно оснажен после доношења Устава Републике Србије (члан 15.: *Држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности*), али реални показатељи указују да једнака права не морају нужно да значе и једнак положај, те да су жене у нашем друштву још увек у неједнаком положају у односу на мушкарце, и да су потребне мере да се њихов положај изједначи и уравни.

Будући да су родна равноправност и учешће жена у јавном животу мера демократизације свакога друштва, његовог развоја и стабилности, а у нашем случају и претпоставка бржег укључивања у европске интеграције, као и да се на локалном нивоу задовољавају базичне потребе грађанства, доносе политике и креирају програми који на најдиректнији могући начин утичу на практичне аспекте свакодневног живота и рада жена и мушкараца, Савет за родну равноправност Скупштине града у складу са позитивним законским прописима, одредбама Статута града Панчева, као и у складу са Одлуком о равноправности полова иницирао је израду **Акционог плана града Панчева за унапређење положаја жена и родне равноправности**. Основ за израду овог документа утемељен је након доношења одлуке Скупштине града Панчева о прихватању Европске повеље о равноправности жена и мушкараца на локалном нивоу уз подршку Сталне конференције градова и општина.

Управо због значаја примене принципа родне равноправности на локалном нивоу, а недовољно јасне регулативе у том сегменту, Савет европских општина и региона донео је **Европску повељу за равноправност жена и мушкараца на локалном нивоу** и предузео низ акција за њену промоцију, али и установио кораке који ће осигурати њену примену.

У присуству представнице националне асоцијације градова и општина (СКГО) новембра 2013. године у име Града Панчева Европску повељу о равноправности жена и мушкараца на локалном нивоу, потписао је председник Скупштине града Панчева. Њеним потписивањем град Панчево се јавно обавезао да ће следити принципе родне равноправности и спроводити одредбе прописане Повељом.

Повеља подразумева израду Акционог плана за њено спровођење¹, али и међусобну сарадњу потписница која ће олакшати примену и размену добрих пракси. Европску повељу је до сада потписало више од 1.300 локалних и регионалних управа широм Европе. С тим у вези у циљу пружања подршке принципима прокламованим у Повељи свака потписница ће припремити Акциони план и њиме одредити приоритете, активности и средства за њено спровођење

1

Акциони планови и програми за које су обезбеђена одговарајућа средства неопходан су алат за унапређивање родне равноправности: локалне и регионалне управе морају саставити акциони план и програм равноправности, који укључује и довољно финансијских и људских ресурса који су потребни за његово спровођење." - начело бр. 6 Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу, стр. 18

Потписница се обавезује да ће предузети следеће кораке у циљу имплементације одредби Повеље:

1. Свака потписница Повеље ће, у прихватљивом временском оквиру (не више од две године од датума потписивања), развити и усвојити Акциони план равноправности и надаље га примењивати.

2. Акциони план равноправности ће дефинисати циљеве и приоритете потписница, затим мере планиране за спровођење, као и додељена средства за спровођење Повеље и њом прописаних циљева. План ће такође дефинисати и време за имплементацију. Ако потписница већ поседује Акциони план равноправности, у том случају ће га само ускладити са релевантним питањима која се обрађују у Повељи.

3. Свака потписница ће вршити детаљне консултације пре усвајања свог Акционог плана равноправности, а након усвајања ће га и представити различитим странама. Такође ће редовно извештавати јавност о напретку постигнутом кроз имплементацију плана.

4. Свака потписница ће вршити ревизију свог Акционог плана у складу са ситуацијом и саставиће план за сваки наредни период.

5. Свака потписница се слаже да ће у начелу деловати у складу са одговарајућим системом евалуације који ће бити успостављен како би се омогућила процена напретка при спровођењу ове Повеље, као и да пружи помоћ локалним и регионалним управама широм Европе при међусобној размени искустава о ефектним начинима постизања веће равноправности између жена и мушкараца. Потписница ће такође омогућити да њен Акциони план и сви други релевантни јавни материјали буду доступни у те сврхе.

6. Свака потписница ће писмено обавестити Савет европских општина и региона о потписивању Повеље, датуму и контакту за будућу сарадњу везане за Повељу.

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ МЕЂУНАРОДНИ И ДОМАЋИ НОРМАТИВНО-ПРАВНИ ОКВИР

Република Србија је потписница више важних и обавезујућих **међународних докумената који гарантују равноправност жена и мушкараца и забрањују дискриминацију на основу пола**.

Међу тим документима најважнији су документи Уједињених нација (Општа декларација о правима човека, Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена — CEDAW), Савета Европе (Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Европска социјална повеља и Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици) и Европске уније (Повеља Европске уније о основним правима).

Истовремено, Пекиншка декларација и Платформа за акцију представља најширу политичку основу за креирање политика, стратегија и планова за остваривање родне равноправности. Она предвиђа велики број мера и активности за унапређење положаја свих жена, које су артикулисане кроз 12 стратешких области. Пекиншка платформа не обавезује само државу, него и друге актере и пружа препоруке за деловање на свим нивоима.

Све државе потписнице дужне су да испуне оно на шта су се обавезале. Уз обавезу развијања институционалних механизма родне равноправности, државе потписнице обавезале су се да ће средствима из буџета помагати акције за побољшање положаја жена и афирмацију њихових права.

Дакле, поред многих ратификованих међународних докумената, Србију обавезују и други донети закони. Релевантни домаћи закони и политике које су значајне за равноправност полова на локалном нивоу су: Устав Републике Србије, Закон о равноправности полова, Закон о забрани дискриминације, Национална стратегија и Акциони план за побољшање положаја жена и унапређивање равноправности између полова 2009-2015. Овим документима су уједно и дефинисане обавезе и могућности локалних самоуправа.

- Устав Републике Србије гарантује једнакост мушкараца и жена и државну политику једнаких могућности (чл. 15 Устава).

- Закон о равноправности полова (донет 2009. године) обавезује све органе јавне власти да воде активну политику једнаких могућности и да прате остваривање начела равноправности заснованих на полу у свим областима друштвеног живота и примену међународних стандарда и Уставом загарантованих права у овој области. Законом су регулисане области запошљавања, здравствене заштите, породичних односа, образовања, културе, спорта, политичког и јавног живота и судске заштите.

- Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности усвојена је у фебруару 2009. године. Овим документом се утврђује целовита и доследна политика државе у циљу елиминисања дискриминације жена, побољшања њиховог положаја и интегрисања принципа равноправности полова у све области деловања институција система, као једног од елемената модернизације и демократизације друштва. Стратегијом су обухваћене области које се тичу учешћа жена у креирању политика и у доношењу одлука: економија, образовање и здравље, сузбијање насиља над женама, као и питање присутности родних стереотипа у медијима.

Институционални механизми који у Републици Србији спроводе и надгледају процес унапређења родне равноправности јесу:

- Одбор за равноправност полова Народне скупштине Републике Србије (основан је 2002. године);
- Савет за равноправност полова Владе Републике Србије (основан је 2004. године);
- Заштитник грађана (закон је донет 2005. године, заменица за родну равноправност, права детета и права особа са инвалидитетом је именована 2008. године);
- Повереник за заштиту равноправности (основан је доношењем Закона о забрани дискриминације 2010. године, повереница је именована 2010. године);
- Одсек за унапређење родне равноправности у оквиру Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (формиран 2014. године);
- Координационо тело за родну равноправност (основано 2014. године).

У Србији делују и покрајински механизми за родну равноправност (Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова, Покрајински омбудсман, Покрајински савет за равноправност полова, Одбор за равноправност полова Скупштине АП Војводине и Покрајински завод за равноправност полова), као и локални механизми, чије је оснивање, усвајањем Закона о равноправности полова, постало обавеза локалних самоуправа.

У Панчеву, на локалном нивоу, постоји институција Заштитника грађана и Савет за родну равноправност Скупштине града као институционални механизам.

ПРОЦЕС ИЗРАДЕ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Закон о родној равноправности који је у Србији донет 2009. године обавезује органе јединице локалне самоуправе да организују стално радно тело или одреде запослено лице за родну равноправност и обављање послова остваривања једнаких могућности, члан 39.

Статут града Панчева је предвидео оснивање, а пословник Скупштине града и регулисао рад, сталних радних тела која дају мишљења на предлоге прописа које доноси Скупштина и обављају друге послове из области за коју су образована. Поред тога, Савет за родну равноправност подстиче развојне активности у области равноправности полова у свим областима јавног, друштвеног и привредног живота и предлаже мере које доприносе родној равноправности. Савет има председницу/ка, заменицу/ка председнице/ка и 7 (седам) чланица/ова које бира Скупштина из реда одборница/ка и грађанки/на и доноси свој План активности за сваку годину спроводећи тако и одредбе Одлуке о родној равноправности града Панчева.

Савет за родну равноправност Скупштине града је институционални механизам за увођење родне равноправности у јавне политике у чијем раду, на основу иницијативе и одлуке чланица Савета, поред именованих лица учествују и представнице женских удружења са територије града Панчева и насељених места. Сходно томе, Закључком Савета за родну равноправност број II -04-06-1/2013-3 од 31.3.2013., иницирано је потписивање **ЕУ повеље о родној равноправности на локалном нивоу** и тим чином Град Панчево је потврдио своје дотадашње опредељење ка увођењу родних политика у јавне политике. Након тога, Градско веће града Панчева је утврдило Предлог закључка о приступању изради **Локалног акционог плана града Панчева за унапређење положаја жена и родне равноправности, 2014-2016**, бој II-05-06-20/2013-15 од 17.09.2013 (објављен у „Службеном листу града Панчева“). Одлуку је потврдила и Скупштина града Панчева, тиме је потврђена јасна опредељеност и прихватање начела родне равноправности сада и у циљу додатних ангажовања ресурса ради остваривања једнаких права и могућности, као и креирања различитих услова за квалитетнији живот жена чиме ће се унапредити демократичност институција у граду, а тиме и јачати поверење у њих.

Негујући партиципативни приступ и партнерство како са цивилним сектором тако и са експертима/кињама, доносителјима/кама одлука, али и мултисекторски приступ на нивоу града, у Радном тиму за израду Акционог плана и у целом процесу израде документа учествовао је велики број заинтересованих актера/ки. Упућен је позив за учешће представницама/има: институција (институције чије је присуство одређено на основу приоритета анализе стања), удружења грађана/ки (организације чије активности је анализа стања препознала као родно осетљиве) и локалне самоуправе (релевантне службе и Чланице Женске одборничке мреже, неформалног тела које је формирано у Скупштини града децембра 2014. године. Одржано је шест фокус група и учествовало је око 80 лица из различитих области рада.

Како се локалне мере и услуге пружају различитим категоријама грађанки и грађана, крајњи циљ ка коме се тежи је да се обезбеди једнак ниво квалитета за све, као и да у пружању јавних услуга и заштити права грађанства постоји разумевање и уважавање различитих почетних позиција у друштву са обзиром на полну припадност, али и друга лична својства. Важно је непрестано процењивати да ли и како услуге које пружа градска управа, њена јавна политика, стратешки документи, развојни планови и инфраструктурни пројекти доносе корист грађанима и грађанкама, а ако не, због чега. Јавна политика од којих сви грађани/ке имају користи, мора бити прилагођена потребама читаве заједнице и усклађена са њеним различитостима.

С тога је од велике важности била одлука Тима за израду акционог плана да и у процес израде документа укључи јавност путем учешћа у фокус групама и тиме је спроведено и истраживање ради сагледавања стварног положаја жена у граду и анализа стања са крајњим циљем квалитетног предлагања мера у области унапређења родне равноправности и успостављања једнаких могућности. На овај начин су идентификоване различите потребе жена, те ће се мерама и активностима кроз Акциони план утицати на задовољење одређених потреба. Тиме ће се и прерасподелити средства из буџета града за стварне потребе грађанки. Тако ће бити рађено на смањењу и предупредивању дискриминације жена и утицаће се на отклањање последица дискриминације. Све ово је веома важно за нас с обзиром да је 2015. године у Србији ступила на снагу обавеза програмског буџетирања те израдом Акционог плана стварамо шансе за увођење родног буџетирања, односно издвајање новца и за потребе грађанки.

У процес истраживања кроз фокус групе укључиле су се и представнице Женске мировне групе – Панчево које су у сарадњи са Саветом за родну равноправност Скупштине града Панчева наставиле координацију процеса израде Акционог плана.

Женска мировна група – Панчево је организација која у локалној заједници ради од 2000. године и од тада делује на платформи антиратних, феминистичких и вредности цивилног друштва.

САДРЖАЈ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Локални акциони план за равноправност жена и мушкараца представља оквир за спровођење обавеза преузетих потписивањем Европске повеље за равноправност жена и мушкараца на локалном нивоу (у даљем тексту Повеља) који би уједно требало да одговара актуелном стању, приоритетима и могућностима потписнице. Локални акциони план такође, требало би да пружи основу за координирано и систематско деловање локалних актера у активностима које имају за циљ да унапреде родну равноправност.

Локални акциони план дефинише активности које ће локална самоуправа заједно са другим телима и организацијама спроводити у периоду од 2016. до 2018. године како би се:

1. Унапредио институционални оквир за родну равноправност на локалном нивоу,
2. Побољшао положај жена у областима у којима је неповољан,
3. Унапредила равноправност жена и мушкараца у друштвеном, политичком и економском животу.

Кључне области у садашњем друштвеном тренутку од којих директно зависи побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности су оне које се тичу запошљавања, образовања, здравља, насиља над женама, учешћа жена у креирању политика и у доношењу одлука у свим областима друштвеног, јавног и политичког деловања, културног живота, удруживања, као и у оквиру јавног информисања и јавног мњења.

Горе поменути аспекти живота и рада у оквиру локалне заједнице ће бити разматрани и обухваћени Акционим планом града Панчева за побољшање положаја жена и унапређење родне равноправности, са циљем да би се умањила и предупредила дискриминација жена као и да би се утицало на отклањање последица дискриминације.

Планираним мерама и активностима би се утицало и на даљи напредак локалне заједнице, али и олакшао развој способности жена да равноправно, својим знањима, вештинама и умећима учествују у локалном економском и друштвеном развоју град Панчева као и њих самих, понаособ. Начин за побољшање положаја жена и мушкараца, креирање бољих услова живота и унапређење демократичности институција, а тиме и јачање поверења у њих, јесте увођење начела родне равноправности. Од пресудног значаја је одређење за системско деловање на примени начела родне равноправности.

Борбом против насиља над женама, али и пружањем јавних услуга које смањују потребу за неплаћеним кућним радом, позитивно се може утицати на унапређење квалитета живота у породици у свим њеним различитим облицима и формама.

САГЛЕДАВАЊЕ СТАЊА

Формално гледано, жене и мушкарци у Србији имају једнака права. Међутим, индикатори показују да је укупни социјално-економски статус жена у знатно горем положају у односу на мушкарце и да постоји дубок јаз између прокламованих принципа и конкретне праксе у спровођењу политика, главни је и заједнички закључак серије истраживања о положају жене у Србији које је спровело Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања током 2014. године. Више од половине грађана и грађанки Србије дели мишљење да жене и мушкарци у Србији нису равноправни (55%), и док жене у знатно већој мери сматрају да нема равноправности (66% жена, 44% мушкараца), 55% мушкараца у поређењу са 33% жена чешће наводе да равноправност постоји. Позитивнији ставове према родној равноправности имају жене, људи средњих година, високо образоване, са вишим приходима, из Београда или Војводине, који живе у урбаним насељима.

Родна равноправност у Србији, IPSOS Strategic Marketing за
Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, 2014

- Жене чине 51,3% од укупног броја становника Републике Србије.
- Посматрано по старости, код средовечног и старог становништва већи је број жена, док су код млађег становништва мушкарци бројчано доминантнији. Жене су у просеку старије од мушкараца за 2,7 година.
- Мушкарци преовлађују као лица на које се води домаћинство у свим вишечланим домаћинствима. У самачким домаћинствима далеко је већа заступљеност жена — 60% према 40%. Тако, код самачких домаћинстава чији су носиоци старости 65 и више година, готово три четвртине су жене, док међу „самцима” млађим од 50 година има 61% мушкараца.
- 79% једнородитељских породица припада типу „мајка с децом”. Више од 70% ових породица има само једно дете.
- Више од половине, односно 57% мушкараца и 53% жена старијих од 15 година живи у браку/заједници.
- Жене су најзаступљеније у категорији „Издржавано лице” (57,6%), а потом следе жене којима је главни извор прихода пензија (57%), стипендије (56,5%) и социјална примања (55,5%).
- Жене чине нешто више од 50% свих корисника старосних пензија, док скоро две трећине свих корисника инвалидских пензија чине мушкарци. У обе категорије жене у просеку примају мању пензију од мушкараца, и то за скоро 20% нижу старосну, а више од 16% нижу инвалидску пензију.
- Жене које су оствариле право на старосну пензију (биле су запослене) просечно живе краће за две године од мушкараца који су остварили право на старосну пензију
- Међу особама са инвалидитетом веће је учешће жена (58,2%) него мушкараца (41,8%). Посматрано према врсти проблема, највеће је учешће особа са инвалидитетом услед проблема са ходом, и то 5,8% од укупног броја жена у Републици Србији, и 3,6% од укупног броја мушкараца.
- Младе жене старости од 20 до 24 године мање користе било који метод контрацепције од жена старијих старосних група.
- Три пута више мушкараца него жена умире услед саобраћајних повреда и самоубиства.
- Скоро 10% жена и око 4% мушкараца који живе у градским насељима је без основне школе или има непотпуну основну школу. У насељима типа „остало” више од 30% жена и око 17% мушкараца није никада ишло у школу или има непотпуну основну школу.
- Међу неписменим становништвом, у скоро свим старосним групама, више је жена него мушкараца.
- Високе школе и факултете уписују и завршавају више жене. Међу уписаним студентима жена је 56%, а међу дипломираним 58% (подаци за 2012. годину).
- У 2012. години докторирало је више мушкараца (52%) него жена (48%) што показује да жене због радних и породичних обавеза одустају од даљег школовања на студијама трећег степена
- У већини старосних група компјутерски су писменији мушкарци него жене. Само међу најмлађима (16–24 године) мало више жена користи рачунаре. У старијим старосним групама, међу корисницима рачунара, бројнији су мушкарци. Већина корисника интернета су, такође, мушкарци.
- У 2013. години, мушкарци чине 95% свих осуђених пунолетних лица за кривично дело насиље у породици, а жене 5%.

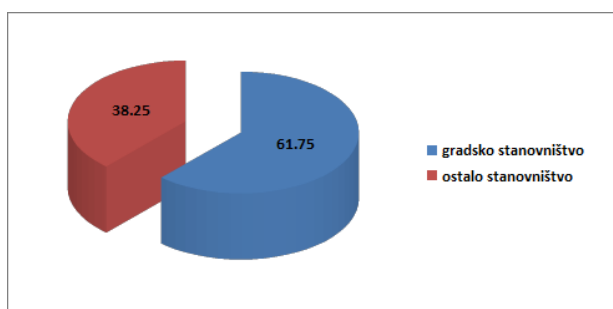
- Дечаци чине 95% свих малолетника којима су изречене кривичне санкције у 2013. години.
- Што се тиче слободних активности, мушкарци у њима проводе шест и по сати, а жене мање од пет и по, с тиме што и једни и други половину тог времена проведу испред малих екрана.
- И жене и мушкарци у просеку проведу један сат у путовању, с тим што жене мање од половине тог времена проведу у јавном превозу, а мушкарци у возњи колима.

Коришћени податци Републичког завода за статистику из публикације „Жене и мушкарци у Републици Србији, 2014.

СОЦИО-ДЕМОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ГРАДА ПАНЧЕВА

Подручје града Панчева налази се у Републици Србији, у Јужном Банату. Територија града покрива 756 км². Општина Панчево се састоји од десет насељених места: Панчево, Јабука, Качарево, Глогоњ, Банатско Ново Село, Долово, Старчево, Омољица, Банатски Брестовац и Иваново.

Град Панчево је оснивач 38 јавних служби: 2 јавна предузећа, 14 јавних комуналних предузећа, 9 домова културе у насељеним местима, Предшколске установе, Центра за таленте, Културног центра Панчева, Градске библиотеке, Народног музеја, Историјског архива, Завода за заштиту споменика културе, Јавног радиодифузног предузећа РТВ Панчево, Дома здравља, Апотеке и Туристичке организације.

	Мушко	Женско	Укупно
Градско становништво	43 639	47 137	90 776
Сеоско становништво	16 373	16 265	32 638
Укупно	60 012	63393	123 414

Панчево је и седиште једног броја покрајинских и републичких установа: Центар за социјални рад, Установа за смештај и збрињавање старих лица, Дом за децу без родитељског старања, Дом за слепе и слабовиде, Дом за лица ометена у менталном развоју, Филијала Националне службе за запошљавање, Филијала пензијског и инвалидског фонда, Општа болница, Служба за катастар. У граду је активно више од 70 организација цивилног друштва.²

Рад Градске управе града Панчева се одвија кроз мрежу 16 основних организационих јединица, и то: Кабинет градоначелника, Секретаријат за општу управу, Секретаријат за урбанизам, грађевинске и стамбено-комуналне послове, Секретаријат за привреду и економски развој, Секретаријат за финансије, Секретаријат за инспекцијске послове, Секретаријат за јавне службе и социјална питања, Секретаријат за скупштинске послове, послове градоначелника и градског већа, Секретаријат за пореску администрацију, Секретаријат за заштиту животне средине, Секретаријат за пољопривреду, село и рурални развој, Агенција за саобраћај, Агенција за јавне набавке, Служба за заједничке послове, Служба за буџетску инспекцију и ревизију и Комунална полиција.

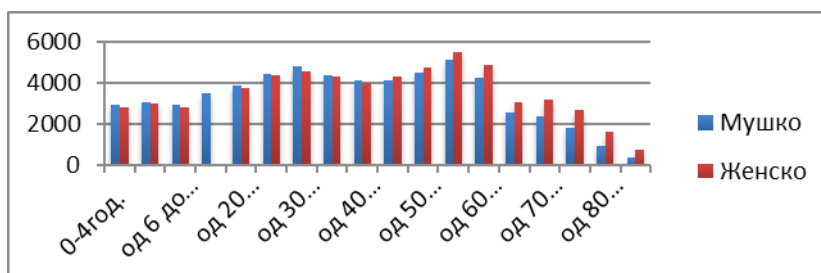
Према попису из 2011.године у Граду Панчеву је живело 123.414 становника

Жена има више него мушкараца, што је карактеристика популације читаве Србије, имајући у виду дуже трајање животног века жена.

	Мушко	Женско	Укупно
Пунолетни	49.053	52.937	101.990
Просечна старост	40,2	42,8	41,6

² Стратегија развоја града Панчева 2014-2020

То доказује приказ структуре становништва према старости и полу, по попису из 2011. године. Види се да у млађем животном добу има више мушке популације, али се старењем повећава број жена чији је животни век дужи.

Структура становништва према полу и према изворима средстава за живот, попис 2011. Панчево

Следећи подаци који се односе на град Панчево добијени су пописом из 2011. године показују неуједначеност положаја мушкараца и жена и указују на нужност обезбеђивања додатне подршке женама.

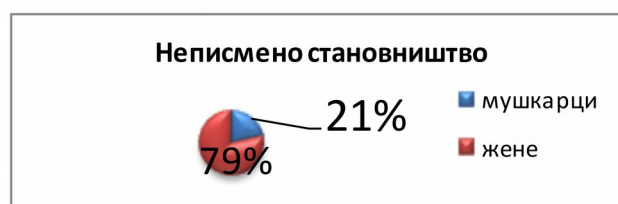
Економски активно и економски неактивно становништво на територији града Панчева по подацима из 2011. године показује да број економски активног становништва износи **50.634**. Може се закључити да у свим категоријама активног становништва има више мушкараца него жена.

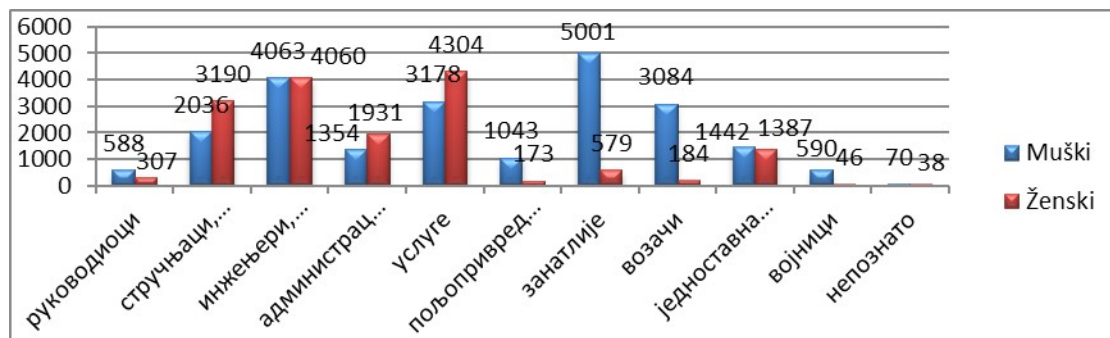
Према подацима из 2011.године економски неактивно становништво чини укупно 72.780 становника. Оно што је уочљиво је да жена има око 10 пута више међу категоријом лица који обављају неплаћене послове у домаћинству у односу на мушкарце.

Када посматрамо податке са територије града Панчева, у коме живи укупно 123.414 становника, видимо да становништво које је старије од 10 година у укупном броју износи 111.603. Према писмености и полу становништва које је старије од 15, а млађе од 64 године има укупно 37.368, од тога неписмених 1.785 (2%) од чега је жена 1.403 (2%) и мушкараца 382 (1%). Образовна структура жена је неповољнија у односу на образовну структуру мушкараца када је у питању становништво без основног образовања, што се одражава и у четири пута већем броју неписмених жена него мушкараца.

Имајући у виду статистику на нивоу Републике Србије, родна сегрегација није уочљива у погледу доступности и коришћења образовних институција, колико у избору образовних профила и смерова – традиционалних занимања и образовних профила, што се касније одражава и на положај жена и мушкараца на тржишту рада.

Из ових података видимо да се жене чешће него мушкарци одлучују за послове стручњака, уметника и бављењем услужним делатностима, док су занимања као што су: занатлије, возачи и војници и даље препозната као доминантно ``мушка`` и мали број жена се бави њима.

Укупан број породица које живе на територији Града је 36.848, а од тога је 9.411 брачних парова без деце. Највише има брачних парова са децом. Што се тиче самохраних родитеља, у Панчеву има нешто мањи број очева него мајки са децом што је неуобичајено у односу на неке друге локалне средине у Републици, где је тај број и по неколико пута већи.

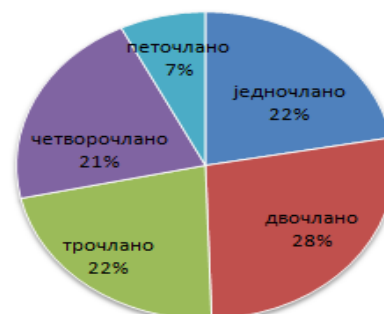
Структура породица, попис 2011.

Тип породице	Број
Брачни пар без деце	9.411
Ванбрачни пар без деце	993
Брачни пар са децом	18.062
Ванбрачни пар са децом	5.357
Мајка са децом	1.705
Отац са децом	1.320
Укупно	36.848

Што се тиче броја деце у породицама, најбројније су оне са једним дететом. Просечан број деце у породици је 1,55.

Број породица	Број
без деце	10.404
са децом	26.444
са 1 дететом	13.932
са 2 детета	10.733
са 3 детета	1.518
са 4 детета	202
са 5 и више деце	59
Број породица – укупно	36.848
Просечан број деце у породици	1,55

Број чланова домаћинства

Просечан број чланова домаћинства на територији Града је 2,85, што је у складу са регионалним и Републичким просеком.

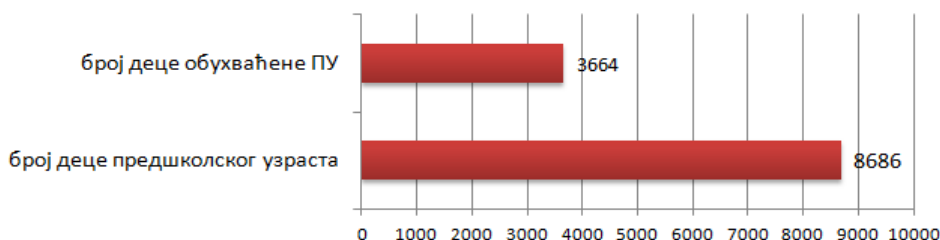
Обухват деце предшколским васпитањем и образовањем 2015./16. година

Европска повеља о равноправности жена и мушкараца на локалном нивоу у оквиру члана 16 који се односи на бригу за децу и дечију заштиту прецизира одредбу која гласи: Потписница признаје важну улогу коју имају квалитетне и приступачне јаслице, обданишта и друге установе за бригу о деци, доступне свим родитељима и старатељима без обзира на њихову финансијску ситуацију, у залагању за праву равноправност између жена и мушкараца и могућности да ускладе свој професионални, јавни и приватни живот. Потписница такође признаје допринос који такве установе дају економском и друштвеном животу и структури локалне заједница и друштву уопште.

У насељеном месту Панчево предшколско васпитање и образовање је организовано у ПУ „Дечја радост“ у 20 објеката вртића, а у 9 насељених места - села у 9 основних школа и у 11 објеката вртића. Из података уочавамо да само нешто више од десетине деце има право на бесплатан боравак, као и да постоји листа чекања за упис у предшколску установу.

	ПУ „Дечја радост“		У 9 насељених места		На листи чекања	Уписано у први разред ОШ
	Уписани	100% бесплатан боравак	Уписани	100% бесплатан боравак		
девојчице	1200	125	442	64	66	571
дечази	1351	147	372	65	88	599
укупно	2851	272	813	129	154	1170

У табели испод видимо несклад у броју расположивих места у оквиру предшколске установе у односу на укупан број деце предшколског узраста.

ЕКОНОМСКИ ПОЛОЖАЈ

Жене се на различите начине супротстављају осиромашењу својих породица, како на тржишту, тако и у домаћинству. Оне на тржишту прихватају све слабије плаћене и несигурније послове и све лошије услове рада. У сопственом домаћинству жене уобичајено настоје да својим неплаћеним радом и интензивирањем напора обезбеде породици неопходна добра и услуге. Вођење сопственог домаћинства не обезбеђује им новчану надокнаду за обављени посао, не остварују пензијски стаж, а велики број њих неће остваривати ни право на здравствено осигурање. Још тежу ситуацију налазимо у сеоским срединама, и у оквиру маргинализованих група, као и када су у питању жене са инвалидитетом где је степен дискриминације и неједнакости вишеструко изражен. Недовољна искоришћеност знања, вештина и потенцијала женске популације који чини скоро 52%, доводи до неискоришћавања свих расположивих ресурса друштва. Искључивање половине популације неминовно води ка споријем и неравномернијем развоју заједнице.

Највећа стопа незапослености се јавља код жена у старосној групи 15 до 24 година и за 12 процентних поена је већа стопе незапослености мушкараца исте старосне групе (57% према 45%), истовремено запослених жена има за 16 процентних поена мање у односу на запослене мушкарце (42% односно 58%).³

“71% анкетираних грађана/ки верује да су жене на конкурсима за посао чешће биле одбијене него мушкарци са оправдањем да посао није за припаднице њиховог пола или због старости (65%), што је значајно више него 2010. године. Осам од десет грађана/ки Србије верује и да је женама посао чешће угрожен због породичних обавеза (2014: 81%; 2010: 78%) док 73% верује да су жртве узнемиравања на послу чешће жене. Сваки трећи грађанин/грађанка Србије (33%) наводи да зна за случај сексуалног узнемиравања на послу у свом окружењу.”

Родна равноправност у Србији, IPSOS Strategic Marketing за Минситарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, 2014

Коришћени подаци Републичког завода за статистику из публикације “Жене и мушкарци у Републици Србији”, 2014 говоре да:

- Запослених жена има за 16 процентних поена мање у односу на запослене мушкарце (42% односно 58%).
- Жене се знатно ређе јављају на позицији носиоца газдинства него мушкарци. На нивоу целе Србије, оне су заступљене међу носиоцима газдинства са 17,3%.
- Жене чине изразиту већину међу члановима породице и рођацима који су обављали пољопривредну активност на газдинству (62,9%, мушкарци 37,1%), док међу стално запосленима на газдинствима чине изразиту мањину (14,8%, мушкарци 85,2%)
- Радним данима, жене у укупном послу проведу више од седам сати, а мушкарци непуних седам сати. Однос плаћеног и неплаћеног посла је у корист жена и неплаћеног посла. Данима викенда, жене у просеку проведу више времена у неплаћеним пословима него мушкарци у укупном послу. Што је образовање жена више, то више времена проводе у плаћеном послу, али то правило важи за мушкарце када је у питању слободно време.
- Што се тиче неплаћеног посла, без обзира на степен образовања, жене проводе више од четири сата, с тиме што нешто мање времена проводе жене с вишим и високим образовањем. Најдуже времена у плаћеном послу обављају мушкарци са средњом школом.

Родно осетљива економска политика требало би да омогући равноправни приступ економским ресурсима и једнаке могућности њиховог коришћења. Укључивање жена у процес развоја има позитивне ефекте на развој укупног друштва. То ће у крајњој инстанци довести до смањења незапослености, до повећања учешћа жена у економији и предузетништву. Преко родно осетљивог буџета који ће чинити део те исте економске политике, поспешити се и укључивање жена из руралних средина у све области живота и рада.

³ Родна равноправност у Србији, IPSOS Strategic Marketing за Минситарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, 2014

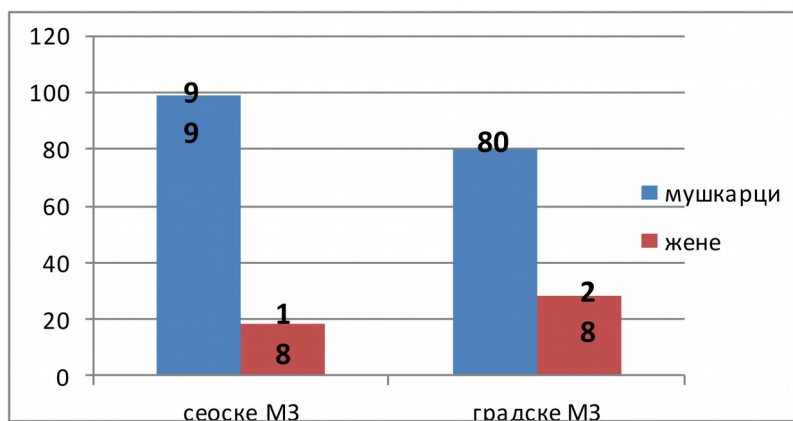
ОДЛУЧИВАЊЕ

Ретко се препознаје да неравноправност полова негативно делује на целокупни друштвени живот, поред тога и намеће трошкове целокупном друштву. Она друштва која не спроводе gender mainstreaming и не препознају другачије потребе жена, остварују нижу друштвену добит, мањи обим производње, мањи развој људских способности, нижи степен квалитета живота не само жена, већ сваког појединца у друштву. Јер, услед обесправљеног положаја и осиромашивања жена, а оне чине више од 52% становништва на планети, доводи се у питање и положај и егзистенција оних који непосредно зависе од тих истих жена: то су углавном њихова деца и њихови стари, или изнемогли чланови породица о којима оне брину. Да би се изашло из тог зачараног круга који не води ка просперитету ни њих понаособ, а ни саме заједнице, преко је потребно остварити једнакост између мушкараца и жена. То подразумева укључивање жена у све друштвене процесе и једнаку партиципацију различитих облика: од правовременог информисања, консултовања, учествовања у доношењу и спровођењу одлука, а самим тим и преузимања одговорности за исте.

Што се тиче учествовања у директном доношењу одлука и извршној власти у Граду Панчеву четири градске већнице и 6 градских већника, градоначекник и заменик градоначелника чине Градско веће.

Локалним парламентом председава Председник Скупштине града, док је жена на месту заменика председника Скупштине. Од укупно 70 одборника у Скупштини града Панчева 25 су жене, а на место секретара и заменика секретара Скупштине именоване су жене.

Када је учествовање у раду и одлучивању у Месним заједницама у фокусу, из табеле која следи закључујемо да жене, као мање заступљен пол, партиципирају у раду Скупштина градских месних заједница у оквиру уобичајених квота од 30%, док то није случај у насељеним местима.

ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ЛОКАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Локални акциони план намењен је локалној управи града Панчева како би се имплементирала начела и обавезе преузете потписивањем *Европске повеље за равноправност жена и мушкараца на локалном нивоу*, али и национални нормативни и стратешки оквир. Успостављање институционалног оквира, изградња капацитета, усвајање и примена процедура за родну процену политика и поштовање принципа једнаких могућности у јавним политикама на нивоу града су предуслови унапређења положаја жена и мушкараца и побољшање услова живота. Значајан део циљева и активности је усмерен на успостављање институционалног оквира и системских решења за увођење родне перспективе у локалне политике и активности институција, јавних предузећа и установа.

Други део је усмерен на решавање практичних потреба жена на локалном нивоу у сфери личног и професионалног развоја, безбедности и адекватног информисања.

Локалним акционим планом су предвиђена системска решења која ће омогућити континуирану процену јавних политика и потреба грађанки, а тиме и одговарати на њихове потребе и уважавати њихове интересе.

РЕЧНИК ПОЈМОВА

АФИРМАТИВНА АКЦИЈА Правила, специјалне мере, критеријуми и праксе које су усвојене или примењене у сврху отклањања неравноправности између жена и мушкараца, а које су објективно оправдане како би се постигла родна равноправност и отклонила фактичка неравноправност жена, и које не би требало сматрати дискриминаторнима или кршењем једнаких права и одговорности. (Ка Закону о равноправности полова, Зорана Шијачки, уредница, Нови Сад 2006.)

ФЕМИНИЗАМ Улази у употребу у француском језику почев од 1837. да означи учење које се залаже за ширење права и улоге жена у друштву. Феминизам је теорија и пракса која, полазећи од начела једнаковредности жена и мушкараца, настоји на друштвеним променама са циљем престанка друштвене, политичке и економске дискриминације жена. Феминизам је друштвени покрет, теорија и лично опредељење који полазе од чињенице да жене у друштву имају неповољан положај који може да се промени системским активностима чињења женских проблема специфичним и видљивим, признатим и адекватно вреднованим, тако што ће се идентификовати насиље над женама и указати на дискриминацију и дефаворизовање жена, као и кроз борбу за остваривање једнаких могућности за жене и мушкарце на сваком месту.

(Речник основних феминистичких појмова, Др Зорица Мршчевић и остали, Београд 1999)

GENDER MAINSTREAMING (енгл.) Стратегија која укључује перспективу родне равноправности у све области политика и активности, као и на свим нивоима доношења одлука, планирања и спровођења активности у овим областима. Гендер маинстреаминг је (ре)организација, побољшање, развој и вредновање процеса у политици, тако да је родна перспектива укључена у све политике на свим нивоима и свим фазама, а од стране актера који су иначе укључени у креирање политика. (преузето из:

Gender mainstreaming - Conceptual framework, methodology and presentation of good practices, Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming

Систематско укључивање специфичног положаја, приоритета и потреба жена и мушкараца у сваку политику са циљем унапређења равноправности међу женама и мушкарцима и модификација свих општих политика и мера, посебно у сврхе постизања равноправности, активним и отвореним разматрањем њихових ефеката на одговарајуће ситуације жена и мушкараца приликом њихове примене, надзора и вредновања, у фази планирања. (Саопштење Комисије СОМ (96) 67 финално од 21/02/96).

ИНДИВИДУАЛНА ДИСКРИМИНАЦИЈА је понашање појединих чланова/ица расне/етичке/родне групе са намером да се произведе различита и/или штетна последица на чланове/ице друге расне/етичке/родне групе. (наведено према: Pincus, F. L., "Discrimination Comes in Many Forms: Individual, Institutional, and Structural" in: Adams, M., Blumenfeld, W., Castaneda, R., and others, Readings for Diversity and Social Justice, New York and London: Routledge, 2000, p. 31 - 35.

ИНСТИТУЦИОНАЛНА ДИСКРИМИНАЦИЈА је политика институција доминантне расне/етничке/родне групе, као и понашање појединаца/ки који контролишу ове институције и примењују њихову политику, са намером да се различито третирају и/или да се произведу штетне последице по припаднике/це других расних/етничких/родних група. (наведено према: Pincus, F. L., "Discrimination Comes in Many Forms: Individual, Institutional, and Structural" in: Adams, M., Blumenfeld, W., Castaneda, R., and others, Readings for Diversity and Social Justice, New York and London: Routledge, 2000, p. 31 - 35.

СТРУКТУРАЛНА ДИСКРИМИНАЦИЈА је политичка институција доминантне расне/етничке/родне или друге групе и понашање појединаца/ки који примењују политику и контролишу институције, који су у намери расно/етнички/родно неутрални, али за резултат имају различит и/или штетан третман мањински расних/етничких/родних других група. О структуралној дискриминацији се може говорити сваки пут када институције имају тзв. неутралну тј. исту политику према свима, не узимајући у обзир разлике које карактеришу припаднике/це одређених мањинских група

наведено према: Pincus, F. L., "Discrimination Comes in Many Forms: Individual, Institutional, and Structural" in: Adams, M., Blumenfeld, W., Castaneda, R., and others, Readings for Diversity and Social Justice, New York and London: Routledge, 2000, p. 31 - 35.

НЕПОСРЕДНА ДИСКРИМИНАЦИЈА дешава се када је особа лошије третирана од друге особе на основу неког свог својства као што је пол, раса, верска и етничка припадност, сексуална оријентација.

ПОЛ (енгл. Sex) је друштвено условљена медицинска и законска класификација биолошких карактеристика која дели особе на само две категорије и то првенствено на основу спољашњих полних органа ("женски" и "мушки")

(прилагођено из Креација Спoла? Рoда?, Јелена Поштић, Светлана Ђурковић и Амир Хоџић, Загреб, 2006.)

ПОСРЕДНА ДИСКРИМИНАЦИЈА дешава се када привидно неутрална норма, критеријум или пракса онемогућава (на основу пола или неког другог личног својства) да група људи постигне свој пуни друштвени и лични потенцијал, осим у случајевима када је таква пракса објективно оправдана циљем и када су мере предузете за остварење тог циља прикладне и неопходне. (прилагођено из EC Council Directive 2000/43/EC)

РОД (енгл. Gender) је индивидуални конструкт сопственог идентитета/изражавања који потврђује, негира и/или надилази друштвено задане и формиране полне и родне улоге "мушкараца" и "жена" као и целу бинарну основу "мушког" и "женског". Такође, род је и друштвени конструкт пола који по дефиницији одређује друштвене улоге "мушкараца" и "жена". (прилагођено из Креација Спoла? Рoда?, Јелена Поштић, Светлана Ђурковић и Амир Хоџић, Загреб, 2006.)

РОДНА АНАЛИЗА је Проучавање разлика у условима, потребама, заступљености, доступности извора и развоја, контроли средстава, моћи одлучивања, итд. између жена и мушкараца, на основу њима приписаних родних улога. (преузето из "100 речи о равноправности: Речник термина о равноправности жена и мушкараца", Први пут објављено као One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; превод на српски: Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, 2004)

РОДНА ДИСКРИМИНАЦИЈА Дискриминација према женама јесте свако разликовање, искључивање или ускраћивање које се чини на основу пола, а са последицом или циљем угрожавања или онемогућавања стицања или остваривања, а по основу равноправности мушкараца и жена, људских права и основних слобода у политичкој економској, друштвеној, културној, грађанској или другој сфери. (Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације према женама Уједињених нација, члан 1 - CEDAW)

РОДНО ЗАСНОВАНО НАСИЉЕ је било који облик насиља који се спроводи над особом само због припадности одређеном полу, употребом физичке или психичке силе, укључујући силовање, физичко насиље, сексуално узнемиравање, инцест и педофилију. (преузето из "100 речи о равноправности: Речник термина о равноправности жена и мушкараца", Први пут објављено као One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; превод на српски: Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, 2004)

РОДНА ЈЕДНАКОСТ (Gender Equality) је процес који води фер третману жена и мушкараца. Да би се обезбедила праведност, предузимају се одређене мере које могу надокнадити историјску и друштвену неправду која је онемогућила жене и мушкарце да у пуној мери учествују у одређеној активности. Једнакост води ка равноправности. (преузето из Gender Mainstreaming in Practice: A Toolkit, UNDP Bratislava 2007)

Правичан однос на основу рода, који подразумева једнак третман или третман који је различит, али који се сматра еквивалентним у смислу права, бенефиција, обавеза и могућности. (преузето из "100 речи о равноправности: Речник термина о равноправности жена и мушкараца", Први пут објављено као One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; превод на српски: Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, 2004)

РОДНО ОСЕТЉИВИ ИНДИКАТОРИ Родно осетљиви индикатори имају посебну функцију да укажу указивања на друштвене промене у вези са родом током времена. Њихова корисност је у томе што могу указати на промене у положају и улогама жена и мушкараца током времена, и стога да мере да ли се остварује родна равноправност. Пошто употреба индикатора и других релевантних техника евалуације воде ка бољем разумевању како се резултати могу остварити, коришћење родно осетљивих индикатора ће такође допринети делотворнијем планирању и спровођењу програма у будућности. (преузето из Guide to Gender-Sensitive Indicators", Canadian International Development Agency, 1997)

РОДНА РАВНОПРАВНОСТ (Gender Equality) подразумева равноправну видљивост, оснаженост и учешће оба пола у свим сферама јавног и приватног живота. Родна равноправност је супротна родној неравноправности, а не родним разликама и њен циљ је да промовише пуно учешће жена и мушкараца у друштву. (преузето из Gender mainstreaming - Conceptual framework, methodology and presentation of good practices, Final report of activities of the Group of Specialists on Mainstreaming). Концепт који значи да сва људска бића имају слободу да развијају личне способности и праве изборе без ограничења наметнутих строгим родним улогама; да се различито понашање, жеље и потребе жена и мушкараца у једнакој мери узимају у обзир, вреднују и подржавају. (преузето из "100 речи о равноправности: Речник термина о равноправности жена и мушкараца", Први пут објављено као One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; превод на српски: Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, 2004)

РОДНЕ УЛОГЕ Група обичаја који се односе на активности и понашање приписано женама и мушкарцима, који се преносе и одржавају кроз родни уговор тј. кроз скуп имплицитних и експлицитних правила која уређују односе међу половима, а која одређују различит рад и вредност тог рада, одговорности и обавезе за мушкарце и жене. Одражавају се на три нивоа - у култури - норме и вредности друштва; институцијама - породична давања, образовање, политика запошљавања итд.; и процесу социјализације, примарно у породици. (преузето из "100 речи о равноправности: Речник термина о равноправности жена и мушкараца", Први пут објављено као One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; превод на српски: Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, 2004)

То су улоге које су приписане женама и мушкарцима на основу културних норми или традиције. Најчешће, родне улоге нису засноване на биолошким или физичким предиспозицијама, већ су резултат стереотипа и претпоставки шта жене и мушкарци могу и треба да раде. Родне улоге постају проблематичне када читаво друштво приписује већу вредност улогама једнога рода - најчешће мушкарцима. (преузето из Gender Mainstreaming in Practice: A Toolkit, UNDP Bratislava 2007)

РОДНИ ИДЕНТИТЕТ подразумева сопствену родну самоконцепцију, не неопходно зависно од пола који је приписан рођењем. Родни идентитет тиче се сваког људског бића и не значи само бинарни концепт "мушког" и "женског"

(прилагођено из Креација Спoла? Рода?, Јелена Поштић, Светлана Ђурковић и Амир Хоџић, Загреб, 2006.)

ЖЕНСКА ЉУДСКА ПРАВА су права жена и девојчица, као неотуђиви, саставни и неодвојиви део универзалних људских права, укључујући и концепт репродуктивних права. (преузето из "100 речи о равноправности: Речник термина о равноправности жена и мушкараца", Први пут објављено као као One hundred words for equality: A glossary of terms on equality between women and men od strane Office for Official Publications of the European Communities, European Communities, 1998; превод на српски: Покрајински секретаријат за рад, запошљавање и равноправност полова, 2004)

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ: 1. ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

ЈЕДНАКА ПРАВА ЗА ЖЕНЕ СУ СТРАВА

Да би се систематски унапређивао положај жена неопходно је да РС креира стратешке и развојне планове у сагласности са домаћим и међународним законодавством које укључује компоненту родне равноправности. У складу са тим и буџети би требало да буду засновани на стратешким и развојним плановима који укључују родне стратегије, јер ће само тако моћи да се мења статус жена и мушкараца и стање друштва. Увођење родног аспекта у буџете од круцијалног је значаја за побољшање положаја жена, јер једино економска независност може довести до постизања квалитативних помака који ће резултирати равнотежом у односима жена и мушкараца. Уколико нису изједначени у условима и могућностима да остваре економску самосталност, све друге мере за унапређење равноправности полова имају много мање изгледа да постигну резултате и побољшања. Наведеном претходе родне анализе које би указале и на конкретне и специфичне потребе крајњих корисника/ца буџета према полу.

Родно буџетирање представља инструмент уродњавања политике у буџетском процесу. Да би нашло своју примену као стратегија ородњавања политика, том процесу предстоји анализа буџета, затим интегрисање полног аспекта на свим нивоима буџетског процеса и реструктурирање расхода и прихода за потребе промовисања равноправности полова. Како су јавни буџети одраз политичких приоритета јасно је да они нису родно неутрални већ им је утицај на мушкарце и жене сасвим различит. Како су потребе мушкараца и жена различите тако их је потребно прецизно и идентификовати. Буџети одражавају неједначену расподелу моћи унутар друштва у облику економских диспаратитета, различитих животних услова и прописаних друштвених улога с обзиром на полну припадност. Циљ актера у спровођењу родно буџетских иницијатива јесте управо такав да различити утицаји постану видљиви, а да сам буџет постане инструмент којим ће се афирмисати равноправност полова.

Реализацијом стратегије родног буџетирања чврсто ће бити утемељена побољшања у сфери равноправности полова. Јер, овај вид алокације средстава омогућава укључивање бенефиција најугроженијим групама грађана/ки у буџетске трошкове. Тиме се постиже ефикасност у расподели јавних средстава. Анализом расподеле као и праћењем повратних ефеката утрошених средстава постиже се ефекат надзирања чиме се добијају информације о томе коме је доступан који сервис финансиран јавним новцем. Мониторингом ће се поспешити увид у потрошњу буџетског новца, а објављивањем извештаја јавност ће бити информисана и укључена у јавне расправе, одлучивање и управљање јавним добрима. На овај начин подстиче се развој заједнице и утиче на развитак демократског друштва.

Крајњи продукт родног буџета јесте равномернији развој на свим нивоима. Крајњи циљ родног буџета омогућиће увид у спровођење родне равноправности и смањење сиромаштва за угрожену и дискриминисану популацију, док је остварени резултат ове стратегије, постизање бенефита за родно дискриминисани слој становништва.

Коришћење родно осетљивог/диференцираног језика је од суштинског значаја и представља важан корак у постизању родне равноправности, ако знамо да је језик огледало друштва и рефлектује све друштвене, законске и политичке промене и односе који владају у друштву. Родно осетљив језик је пре свега питање друштвене моћи и подразумева већу видљивост жена у језику и одбацивање генеричког мушког рода, у којем су жене подразумеване. Због тога је важно да свуда и увек, како у унутрашњој, тако и у спољашњој комуникацији, употребљавамо родно осетљив језик. Осим што је родно осетљив језик важно друштвено питање и значајан допринос побољшању видљивости жена и женског рада, он је сасвим граматички оправдан у нашем језику. Наш језик је такав да дозвољава употребу различитих наставака, и захтева слагање субјекта и предиката.

ОПШТИ ЦИЉ 1:

Успостављање институционалних предуслова и јачање капацитета за укључивање родне перспективе (gender mainstreaming) у доношење програма, одлука и стратешких докумената

Појединачни циљеви

- 1.1. Увођење родне перспективе у градске активности и институције чији је оснивач локална самоуправа
- 1.2. Јачање институционалних оквира за спровођење политика родне равноправности у граду Панчеву кроз повећање капацитета, надлежности и видљивости Савета за родну равноправност
- 1.3. Успостављање система праћења положаја жена и мушкараца у граду Панчеву и повећана доступност родно осетљивих података
- 1.4. Креирање родно избалансираног буџета Града Панчева

Појединачни циљ:**1.1 Увођење родне перспективе у градске активности и институције чији је оснивач локална самоуправа**

Анализа локалних развојних и стратешких докумената града Панчева показује да исти нису родно осетљиви иако је усвојена Одлука о родној равноправности налаже супротно као и друга правна акта попут, на пример, Закона о родној равноправности и Статута града Панчева. У делу који регулише надлежности града, чл. 21 став 32 стоји : „ Да се Град стара о остваривању, заштити и унапређењу људских права и индивидуалних и колективних права припадника националних мањина и етничких група; стара се о остваривању, заштити и унапређењу равноправности жена и мушкараца, усваја стратегије и посебне мере усмерене на стварање једнаких могућности остваривања права и отклањање неравноправности“.

Чињенице указују да и поред тога што је град Панчево 2012. године израдио „ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ПОБОЉШАЊЕ ПОЛОЖАЈА РОМКИЊА У ГРАДУ ПАНЧЕВУ од 2013-2016, и даље нису издвојена и додељена средства за реализацију активности из овог плана.

Што се тиче примене одлуке о родној равноправности у делу који регулише учествовање представника/ца мање заступљеног пола, иста се поштује те се у извршној власти 30% жена налази у Градском већу, а у локалном парламенту на руководећој функцији се налазе и мушкарац и жена те је принцип једнаке заступљености оба пола испуњен.

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
1.1.1. Одржавање радионица, семинара и других едукативних догађаја на тему увођења родне перспективе у развојне планове, фондове и планове рада и вођење родних статистика	Запослени у јавном сектору сензибилисани су за тему родне равноправности и информисани о својој улози у процесу побољшања положаја жена на локалном нивоу	<p>Број одржаних семинара и број учесника/ца запослених у институцијама, јавним предузећима и установама, службама и одељењима локалне управе</p> <p>Број тела/институција заступљених на едукацији</p> <p>Број унапређених, ревидираних и нових докумената донетих у складу са родном перспективом</p>	<p>Градска управа</p> <p>Савет за родну равноправност</p> <p>Спољни/е стручњаци/киње</p> <p>Удружења грађана/ки</p>	Запослени у локалним институцијама	2016 – 2018.	<p>Донаторска средства</p> <p>Буџет града</p> <p>Буџет АП Војводине</p>
1.1.2. Израда родно осетљивих развојних планова и програма рада предузећа, установа, институција и органа власти	Израђени родно осетљиви развојни планови и програми рада предузећа, установа, институција и органа власти	<p>Број потписаних протокола о сарадњи локалних институција, тела и установа са Саветом за родну равноправност</p> <p>Број израђених планова који су</p>	<p>Предузећа, установе, институције, одељења и службе које су финансиране из буџета града</p> <p>Секретаријат за финансије</p>	Запослени у стручним службама предузећима, установама, институцијама и органи власти	2017 – 2018.	<p>Буџет Града</p> <p>Ресурси Градске управе</p>

		родно осетљиви Број усвојених аката који обавезује градска предузећа, установе и службе на вођење родно осетљивих статистика	Савет за родну равноправност СКГО			
1.1.3. Усвајање акта којим се уводи препорука коришћења родно осетљивог језика у јавну и интерну комуникацију локалне управе, установа и јавних предузећа чији је оснивач Град	Употреба родно осетљивог језика	Усвојена препорука Потписивање протокола о сарадњи локалних институција, тела и установа са Саветом за родну равноправност	Савет за родну равноправност Спољни/е сарадници/це Женска одборничка мрежа	Одборници/е Запослени у институцијама и јавним предузећима чије је оснивач Град	2016.	Нису потребна додатна средства
1.1.4. Укључивање чланова/ица Савета за родну равноправност и представника/ца женских организација у процес доношења локалних стратешких и других докумената	Родно осетљиви локални стратешки и други документи Примењена одлука о родној равноправности	Број чланица Савета за родну равноправност и представница женских организација које се баве унапређењем положаја жена укључених у израду локалних стратешких и других докумената	Савет за родну равноправност Градско веће Све организационе јединице Градске управе	Представнице женских удружења	2016 – 2018.	Нису потребна додатна средства
1.1.5. Увођење награде на нивоу Града Панчева из области унапређења родне равноправности	Промовисање појединаца/ки и институција који доприносе унапређењу РР на локалном нивоу	Број додељених награда Област родне равноправности придодата за доделу Новембарске	Савет за родну равноправност Градоначелник Заштитница грађана	Истакнути појединци/ке Институције Удружења грађана/ки	2016 -2018.	Ресурси Градске управе

		награде града Панчева, која се традиционално додељује поводом Дана града Панчева 8. новембра	Секретаријат за скупштинске послове, послове Градоначелника и Градског већа Секретаријат за финансије			
1.1.6. Праћење спровођења акционог плана родне равноправности града Панчева 2016 – 2018. и усклађивање са НАП 2016 – 2020.	Формирана радна група за праћење спровођења акционог плана родне равноправности града Панчева 2016 – 2018.	Број препорука о резултатима реализације акционог плана рр града Панчева 2016 – 2018. Износ средстава за спровођење акционог плана на годишњем нивоу Број реализованих активности из документа Преглед индикатора за сваку реализовану активност на годишњем нивоу Научене лекције – уколико активности нису реализоване или циљеви нису остварени	Савет за родну равноправност Секретаријат за Скупштинске послове, послове Градоначелника и Градског већа	Представници/це удружења грађана/ки Радна група за праћење и спровођење акционог плана родне равноправности града Панчева 2016 – 2018	2016 – 2018.	Ресурси Градске управе Буџет града

Појединачни циљ :

1.2 Јачање институционалних оквира за спровођење политика родне равноправности у граду Панчеву кроз повећање капацитета, надлежности и видљивости Савета за родну равноправност

Савет за родну равноправност Скупштине града Панчева формиран је 2007. године и ради у континуитету уз одређене препреке међу којима су се у ранијим периодима истицале нередовност одржавања седница махом због непостојања кворума који је потребан за рад и одлучивање.

Тренутни сазив формиран је од 2012. године и броји 9 чланица. Председница Савета се бира из редова одборница, на седници Скупштине града док се за заменицу председнице бира чланица Савета која не мора бити и одборница у локалном парламенту. Састав Савета чине жене из различитих политичких партија које су заступљене у локалном парламенту (чланице Српске напредне странке, Социјалистичке партије Србије, Јединствене Србија, ПУПС-а) и одборнице Скупштине града. Седнице Савета су отворене за медије и за заинтересовану јавност која може да даје своје предлоге. Савет на своје састанке позива представнице женских удружења са села и из града и оне равноправно учествују у раду Савета, предлажу и иницирају активности сем што, у складу са Пословником Скупштине града, не могу дизањем руке, да учествују у процесу одлучивања, односно доношења Закључака. Савет доноси свој План активности за наредну годину и са извештајем за актуелну годину доставља га Скупштини града. За спровођење активности из Плана до сада се нису издвајала средства из буџета Града, што представља препреку у реализацији појединих активности. Потребно је истаћи да унапређење равноправности полова не представља тражење посебних привилегија за жене већ успостављање равнотеже међу половима и изградњу хармоничних односа на добробит целокупног друштва.

На иницијативу Савета до сада су, поред многих, покренуте и акције и активности које су за циљ имале оснаживање и афирмисање удружења жена са села као и подршку у реализацији њихових активности и адекватног реаговања на потребе несметаног рада како сеоских тако и градских удружења жена. Савет је иницирао потписивање Европске повеље о родној равноправности на локалном нивоу и израду Локалног акционог плана града Панчева за унапређење положаја жена и родне равноправности. Чланице Савета, заједно са Женском одборничком мрежом, учествовале су и дале свој допринос у процесу израде Стратегије за побољшање положаја жена, 2016-2020 и новог Закона о родној равноправности. Организовале су и учествовале у кампањама подизања свести јавности о насиљу у породици и насиљу над женама путем јавних скупова, трибина, дебата, предавања. Савет за родну равноправност Скупштине града Панчево учествовао је у реализацији следећих пројеката које су подржали Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова и Завод за равноправност полова:

1. *„Траг људских зуба“* у партнерству са Удружењем Фемина из Сенте и Саветом за равноправност полова из Сенте у оквиру кога је одиграна камерна представа *„Траг људских зуба“* у извођењу Камерне сцене Мирослав Антић. Текст за представу је настао на основу истинитог догађаја о женама које су спас од насиља у породици покушале да нађу у Сигурној женској кући. Основа овог текста је документарна грађа.

2. *„И ја сам људско биће“* у партнерству са Удружењем Фемина из Сенте и Саветом за равноправност полова из Сенте. Циљ пројекта је скретање пажње јавности на насиље над женама и пружање подршке и оснаживање жена које трпе насиље, формулисањем конкретних иницијатива ка доносиоцима одлука.

3. *„Ка унапређењу услуга за жене у Граду Панчеву“* са Центром за подршку женама из Кикинде. Кроз пројекат је урађена родна анализа социјалних и других услуга које се финансирају из буџета Града Панчева и израђене препоруке за унапређење постојећих и/или успостављање нових (посебно оних намењених рањивим групама жена).

4. *Информатичка обука за жене на селу* коју је суфинансирао град Панчево.

5. *„Ка родној равноправности у граду Панчеву“* са Женском мировном групом из Панчева у циљу обезбеђивања подршке Родној групи у процесу израде Акционог плана града Панчева за побољшање положаја жена и родне равноправности

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
1.2.1. Израда и спровођење годишњег плана рада Савета за родну равноправност Града Панчева	Годишњи план рада Савета за родну равноправност Града Панчева	Донете смернице за годишњи план рад Информисање доносиоца/тељки одлука и запослених у градској управи о активностима Савета за родну равноправност Број мушкараца активно укључених у рад Савета за РР	Чланови/це Савета за родну равноправност Града Панчева	Надлежне организационе јединице Појединци/ке Одборници/це	2016 – 2018.	Буџет Града
1.2.2. Едукација чланова/ица Савета за родну равноправност и представница женских удружења у области родне анализе, родног буџетирања и политика родне равноправности на локалном нивоу	Сензибилисане и оснажене чланице Савета	Број одржаних обука Број учесника/ца на конференцијама, трибинама, јавним догађајима са темом родне равноправности Број мушкараца активно укључених у рад Савета за РР	Савет за родну равноправност Удружења грађана/ки Спољни/е стручњаци/киње	Чланице Савета за родну равноправност СКГО Институције националног и покрајинског омбудсмана	2016 – 2018.	Буџет Града Донаторска средства

1.2.3. Успостављање система финансирања активности Савета за родну равноправност на основу Годишњег плана активности	Опредељена финансијска средства за активности Савета за родну равноправност	Број и квалитет организованих активности финансираних из буџета града	Савет за родну равноправност Секретаријат за финансије Одборници/е		2016 - 2018	Буџет Града
--	---	---	--	--	-------------	-------------

Појединачни циљ:

1.3 Успостављање система праћења положаја жена и мушкараца у граду Панчеву и повећана доступност родно осетљивих података

Пол подразумева биолошке карактеристике жена и мушкараца, које су универзалне, видљиве и очигледне и, углавном, непроменљиве.

Род подразумева скуп улога, обавеза и очекивања које одређено друштво додељује и намеће особама с обзиром на њихов пол. Они се могу мењати кроз време и разликују се од друштва до друштва.

Родна равноправност подразумева да жене и мушкарци имају једнаке могућности, права и обавезе у свом друштвеном, професионалном и породичном окружењу.

Родно осетљива статистика не подразумева само разврставање и приказивање постојећих података по полу, већ и уважавање разлика у проблемима и изазовима с којима се жене и мушкарци сусрећу у свим сферама живота.

На међународном нивоу, прво званично разматрање родно осетљиве статистике одиграло се за време Прве светске конференције о женама у Мексико Ситију 1975. године, а Пекиншка декларација и платформа за акцију из 1995. године, која даје јасан скуп препорука и смерница за побољшање положаја жена у свету, дотиче се и родно осетљиве статистике. Она наводи обавезу држава да редовно прикупљају, обрађују и објављују податке разврстане по полу и старосној доби како би се омогућио увид у проблеме и питања која се тичу положаја жена и мушкараца.

Редовно и свеобухватно праћење и приказивање родно осетљивих података омогућава сагледавање стања у друштву у погледу родне дискриминације, односно утврђивање да ли постоји неравноправност између жена и мушкараца. Оно такође омогућава креирање, планирање и спровођење политика које су усмерене на отклањање неједнакости и унапређење положаја дискриминисаних група или појединаца.⁴

4

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
1.3.1. Иницирање доношења правилника за прикупљање родно осетљивих података и вођење родно осетљиве статистике у складу са законом РР и на основу НАП-а и Европске повеље	Постојање родно осетљиве статистике на локалном нивоу	Утврђен начин и периодика прикупљања родно разврстаних података Родна анализа буџета Града Панчева	Органи града Радна група за праћење АП	Стручне службе у јавним предузећима	2016 – 2018.	Нису потребна додатна средства
1.3.2. Спровођење истраживања, анализа резултата и упознавање јавности са резултатима о положају жена и мушкараца у Граду Панчеву на основу родно осетљивих података	Шира и стручна јавност имају доступне родно осетљиве податке и упознате су са истим Дисеминација родно осетљивих података у сва локална стратешка и друга документа	Извештај о стању родне равноправности Број локалних медија који представљају извештај јавности Број јавних догађаја са темом представљања резултата	Савет за родну равноправност Града Панчева Удружења грађана/ки	Јавне институције и тела Стручне службе Градске управе Средства јавног информисања	2017 – 2018.	Буџет Града Ресурси градске управе Конкурси АП Војводине и Републике Србије Донаторска средства

Појединачни циљ:

1.4 Креирање родно избалансираног буџета Града Панчева

Анализом достављених података утврђено је да у оквиру јавних позива Градске управе за су/финансирање пројеката/програма ни у једном случају није наведен као приоритетни критеријум унапређивање родне равноправности.

Чланице Савета нису чланице комисија за доношење локалних стратешких и других докумената као ни чланице комисија за расписивање услова јавних позива нити комисија за одобравање пројеката.

У оквиру Јавног позива за финансирање програма/пројеката из области пољопривреде и руралног развоја од 32 одобрена пројекта 2015. Године пет су поднела удружења жена: Женска мировна група - Панчево, УЖ "Новосељанке", УЖ "Омољчанке", УЖ "Соса" Банатски Брестовац и УЖ "Доловке".

Од укупног фонда од 4.186.000 женским удружењима је опредељено 515.000, што представља око 12,3% издвојених средстава.

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
1.4.1. Увођење компоненте родне равноправности у постојеће јавне конкурсе за НВО као једну од тема	Финансирани пројекти из буџета града су у складу са вредностима РР	Број одобрених пројеката који промовишу РР Број подржаних пројекта који се баве вишеструко маргинализованим групама жена Број градских конкурса који као критеријум препознају принципе РР Број чланица Савета за родну равноправност укључених у	Градоначелник/ца Комисије за вредновање пројеката	Удружења грађана/ки Стручна друштва	2016 – 2018.	Буџет Града

		креирање услова конкурса и рад комисије за одобравање пројеката				
1.4.2. Увођење компоненте родне равноправности у програме (само)запошљавања на локалном нивоу	Равномерно распоређена финансијска буџетска средства у односу на принципе родне равноправности	Број конкурса који су као критеријум увели теме РР 50% одобрених програма женама	Градско веће Савет за родну равноправност Савет за запошљавање Секретаријат за привреду и економски развој	Послодавци	2016 – 2018.	Ресурси Градске управе

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ: 2. БЕЗБЕДНОСТ

ДА СВАКОГА ТРЕНА СВА ПРАВА ИМА И ЖЕНА

Најчешће навођени фактори који доприносе (осећању) (не)безбедности жена у једној заједници могу се поделити у две групе: **социјалне и ситуационе**. Социјални фактори проистичу из уређења једног друштва. У њих спадају проблеми попут: економске неједнакости (незапосленост, сиромаштво, финансијска зависност од партнера), дискриминације, ниских казни за починиоце сексуалног и родно заснованог насиља. Ситуациони фактори ризика проистичу из конкретне ситуације која више излаже опасности грађанке него грађане.

На пример, то су неосветљене улице, паркови, подземни пролази, гараже и друга јавна места, удаљена и изолована аутобуска стајалишта итд. Жене су чешће него мушкарци забринуте за своју физичку безбедност када се крећу по свом насељу. Жене су, такође, чешће него мушкарци изложене насиљу у породици, које представља један од најмасовнијих облика кршења људских права. Насиље над женама се испољава и у јавној сфери – на послу (сексуално узнемиравање, мобинг итд.) и на улици (пљачке, напади, силовања).

1. У публикацији „Жене и мушкарци у Србији“ поменуто је да у 2013. години, мушкарци чине 95% свих осуђених пунолетних лица за кривично дело насиље у породици, а жене 5%.
2. У односу на различита кривична дела мушкарци су у много већем броју правоснажно осуђени у току 2013. године, на пример за дела: насиље у породици: 81 жена а 1.451 мушкараца, силовање: 0 жена а 60 мушкараца, угрожавање опште сигурности: 46 жене и 553 мушкарци.
3. У кривичним делима обљуба са дететом и обљуба злоупотребом положаја током 2013. године особе женског пола су биле жртве у 100% случајева.
4. У највећем броју случајева починиоци насиља у породици према односу/сродству са жртвом насиља су брачни/ванбрачни партнери.

ОПШТИ ЦИЉ 2:

Унапређење сигурности и безбедности жена

Појединачни циљеви

- 2.1. Унапређење система заштите жена, жртава породичног и свих других облика родно заснованог насиља
- 2.2. Подизање свести јавности о родно заснованом насиљу и развијање нулте толеранције на насиље
- 2.3. Израда родно осетљиве процене ризика и плана управљања ванредним ситуацијама

Појединачни циљ :

2.1. Унапређење система заштите жена, жртава породичног и свих других облика родно заснованог насиља

Што се тиче релевантних а доступних података за град Панчево у 2012. години на смештају у Сигурној кући, прихватилишту за жене и децу, жртве породичног насиља је било укупно 45 корисница/ка од тога су биле 23 жене и 22 деце.

У 2013. години смештено је било укупно 85 корисница/ка и то 41 жена и 44 деце, док је у 2014. години прихват је повећан те је смештено укупно 102 корисница/ка и то 48 жена и 54 деце. У првој половини 2015. године у прихватилиште за жртве породичног насиља је заштиту добила укупно 21 жена и 25 деце.

У Панчеву, са почетком рада Сигурне куће 2011. године отпочео је са радом и СОС телефон који се физички налази у оквиру Сигурне куће и саветодавне услуге пружају стручна запослена лица у Сигурној кући као и волонтерке, стручно оспособљене за пружање ове специфичне услуге.

На СОС телефон су се током 2012. године јавиле 374 особе од којих су 84% биле жене које су тражиле помоћ. Подаци на основу позивања СОС телефона показују да је у 70% случајева партнер био насилник као и да се у 81% случајева ради о партнерском насиљу.

Помоћ и подршку путем СОС телефона током 2014.године затражило је 368 лица од чега су у 78% жене биле позиваоци. Поред Сигурне куће, склоништа за жене и децу жртве породичног насиља и СОС телефона, број 0800 100 113 у граду Панчеву је покренут рад и Саветовалишта за жртве породичног насиља, при Центру за социјални рад где подршку женама, које нису збринуте у Сигурној кући а изложене се породичном или неком другом облику роднозаснованог насиља, пружају стручна лица едукована за пружање специјализоване услуге психосоцијалне подршке.

Да би систем заштите жена, жртава породичног и свих других облика родно заснованог насиља био квалитетнији и боље одговарао на реалне потребе неопходно је испунити следеће предуслове:

- Градске и општинске власти требало би да издвоје средства из буџета која би била намењена превенцији насиља у породици и помоћи жртвама. Такође, неопходно је обезбедити континуирано и несметано функционисање услуга које одговарају на потребе жена жртава породичног насиља

- Неопходно је да жене жртве насиља у породици/партнерском односу буду ослобођене трошкова здравствених услуга када се обрате лекару за помоћ због задобијених повреда. С обзиром да на националном нивоу ово питање није систематски решено одговорност за наведену врсту подршке пребачена је на локални ниво. Општинске и градске власти требало би да усвоје одлуку која би омогућила адекватну подршку женама жртвама насиља.

- У Панчеву је потписан Општи протокол о поступању у случајевима насиља над женама у породици и Споразум о сарадњи између свих установа, служби и органа које се баве насиљем у породици на територији града. Неопходно је да релевантне институције и организације сарађују и поступају у оквиру својих надлежности дефинисаних протоколом. Такође, битно је да једна институција/тело преузме улогу координатора. Координација свих актера нарочито је важна за пружање подршке женама које се плаше да пријаве насилника или да касније учествују у судском процесу. Важно је обезбедити адекватну социјалну и психолошку помоћ женама које су жртве породичног насиља.

- Да би услуге биле што квалитетније неопходно је преузети и разменити добру праксу из других локалних средина.

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
2.1.1. Едукација на тему насиља у породици/партнерском односу запослених у установама, органима и организацијама које се баве насиљем у породици на територији града	Запослени у установама, органима и организацијама имају јединствено разумевање дефиниције насиља у породици и разумевање своје улоге у превенцији и сузбијању насиља у породици	Број одржаних едукативних догађаја Број учесника/ца Број тема/обука/догађаја а посвећених вишеструко осетљивим групама жена	Центар за социјални рад Специјализована удружења грађана/ки (акредитовани програми) Савет за родну равноправност	Запослени у јавним службама органима који се баве насиљем у породици и који поступају у процесу заштите од насиља у породици Градска управа Здравствене установе Полиција Тужилаштво Суд	2016 – 2018.	Буџет Града Ресурси Градске управе Ресурси укључених институција
2.1.2. Покретање услуга саветовања и подршке за брак и породицу	Адекватна стручна подршка и помоћ у превенцији насиља у партнерским односима	Измењена одлука о услугама социјалне заштите Покренуте доступне услуге саветовања за брак и породицу и услуга медијације у партнерским односима које исључују насиље Број корисника/ца услуге	Савет за родну равноправност Секретаријат за јавне службе и социјална питања Центар за социјални рад Специјализована удружења грађана/ки	Надлежне институције и појединци/ке	2016.	Буџет Града Донаторска средства

2.1.3. Подршка женама жртвама породичног насиља кроз социјално становање у заштићеним условима	Додељен стан за жртве породичног насиља чиме оне добијају адекватну подршку	Измена одлуке о Социјалној заштити грађана града Панчева Број станова у којима су смештене жене и деца жртве породичног насиља	Савет за родну равноправност Градско веће Центар за социјални рад Секретаријат за јавне службе и социјална питања	Заштитница грађана	2016 – 2018.	Буџет града
---	---	---	--	--------------------	--------------	-------------

Појединачни циљ:

2.2. Подизање свести јавности о родно заснованом насиљу и развијање нулте толеранције на насиље

Локална самоуправа (јавна предузећа) требало би да планирају активности којима би била повећана безбедност јавних простора, као и да обезбеде њихову реализацију што, на пример, укључује:

- постављање јавне расвете, посебно у пролазима, на степеништима и на прилазима зграда, на паркинг просторима и на стајалиштима јавног превоза у циљу повећања безбедности
- безбедност у јавном превозу, укључујући у то и стајалишта и такси превоз

Наведене активности односе се на стварање услова у окружењу која ће умањити могућности за изложеност насиљу.

Поред активности из ове сфере, неопходно је радити на сталном подизању свести грађана/ки и едукацији запослених у Градској Управи, јавним установама, предузећима на теме породичног и родно заснованог насиља.

На основу резултата истраживања о родно заснованом насиљу у школама 2014. године које су спровели УНИЦЕФ и „Школа без насиља“ у основним и средњим школама на територији Србије добијени су следећи резултати који показују постојање потребе рада са младима на тему родно заснованог вршањачког насиља :

Укупно 69% ученика/ца основних школа и чак 74% ученика/ца средњих школа је одговорило да су најмање једном доживели/е бар један облик родно заснованог насиља од почетка школске 2013/14.године. Више од 60% дечака и девојчица окривљује жртву за напад и сексуално насиље.

Готово петина(19%) дечака сматра да постоје ситуације у којима је оправдано да дечко удари девојку са којом је у вези.

Процент деце која мисли да би о овоме требало разговарати у школи: 77% ученика/ца основних и 69% ученика/ца средњих школа.

Укупно 75% запослених у основним школама и 68% у средњим школама је изјавило да би желели/е да прођу обуке на неку од ових тема.

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
2.2.1. Спровођење кампање, припрема и дистрибуција инфо материјала о неприхватљивости родно заснованог насиља и о доступним облицима заштите	Шира јавност има више информација о свим облицима родно заснованог насиља и доступним облицима заштите	<p>Обележавање кампање „16 дана активизма у борби против насиља над женама“</p> <p>Број медијских садржаја у локалним Медијима</p> <p>Број медијских садржаја о родно заснованом насиљу над вишеструко осетљивим групама жена (жене са инвалидитетом, Ромкиње, LGBTQ...)</p> <p>Број подељених лифлета</p> <p>Број информативних плаката</p> <p>Број одржаних јавних акција у граду, сеоским месним заједницама, ромским насељима и школама као и подела промотивног</p>	<p>Градска управа</p> <p>Савет за родну равноправност</p> <p>Савет за безбедност града</p> <p>Женска одборничка мрежа</p> <p>Локални медији</p> <p>Специјализована удружења грађана/ки</p> <p>Институције потписнице Споразума и Протокола о сарадњи</p> <p>Средства јавног информисања</p>	Шира јавност	2016 – 2018.	<p>Буџет Града</p> <p>Ресурси Градске управе</p> <p>Донаторска средства</p>

		материјала и истицање постера у јавним просторима градске управе и других институција				
2.2.2. Радионице превенције родно заснованог насиља и превенције трговине људима за младе са фокусом на младе из осетљивих група	Млади имају боље разумевање родно заснованог насиља и смањен ниво толеранције на насиље	Број радионица Број учесника/ца	Удружења грађана/ки Образовне институције Омладински радници/це Актив сручних сарадника основних и средњих школа Тим за превенцију, занемаривања и злостављања деце у основним и средњим школама	Млади и млади из осетљивих група	2016 – 2018.	Буџет града Донаторска средства

Појединачни циљ:

2.3. Израда родно осетљиве процене ризика и плана управљања ванредним ситуацијама

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
2.3.1. Партиципативна процена ризика и консултације са женама и мушкарцима	<p>Израда родно осетљивог плана управљања ванредним ситуацијама</p> <p>Усвојен родно осетљив план управљања ванредним ситуацијама који ће укључити родно осетљиве податке, обезбедити учешће и информисаност жена и предвидети активности за оснаживање жена</p>	Број жена укључених у консултације	<p>Секретаријат за општу управу</p> <p>Служба за заједничке послове,</p> <p>Црвени крст Панчево</p> <p>Савет за родну равноправност</p> <p>Скупштина месних заједница</p>	Грађани/ке	2016.	<p>Буџет Града</p> <p>Ресурси Градске управе</p>

СТРАТЕШКА ОБЛАСТ: 3. ЛИЧНИ И ПРОФЕСИОНАЛНИ РАЗВОЈ ЖЕНА

ДА СВАКА ЖЕНСКА ГЛАВА ЗНА СВОЈА ПРАВА

Економски положај жена и њихово учешће на тржишту рада, од пресудног су значаја за утврђивање достигнутог степена равноправности у друштву. Економска сигурност, а самим тим и независност жена, од немерљивог су значаја за њихов лични интегритет. Независне и самосталне жене у већој мери имају могућност да одлучују о свом животу и тиме се заштите и реагују излазећи из ситуација у којима су изложене дискриминацији по било ком основу и у било којој сфери друштвеног живота. Дискриминација жена повећава сиромаштво, успорава економски развој и на крају, слаби владавину права.

Анализа економије у феминистичком смислу утемељена је на разумевању неједнаких односа моћи између мушкараца и жена, и на потреби да се постојећи односи снага трансформишу ка родној равноправности. Феминистичка економија идентификује родне неправности у оквиру економије, дефинише родне циљеве за економску политику и развија родне индикаторе неопходне за праћење начина на који се родни циљеви остварују. Она редефинише економију са становишта родности као аналитичке категорије и њеног односа са другим категоријама идентитета, као што су расна, класна и полна оријентација, а које садрже и истичу владајуће хијерархије и привилегије у економском и друштвеном систему. Родност утиче на економију, али и обрнуто; пример – различита позиција мушкараца и жена на тржишту рада, сегрегација тржишта рада чини га мање ефикасним, а утемељена је на родној претпоставци „одговарајућег” посла за жене. Користећи родност као аналитичку категорију, теоријски се промишљају неједнакости између мушкараца и жена у приватној и јавној сфери њиховог деловања. Родне неједнакости између мушкараца и жена проистичу из њихових различитих друштвених улога и неједнаких односа снага (пример: рад утрошен на негу и бригу).

Родно сензибилисана економска политика требало би да омогући равноправни приступ економским ресурсима и једнаке могућности њиховог коришћења. Укључивање жена у процес развоја има позитивне ефекте на развој укупног друштва. То ће у крајњој инстанци довести до смањења незапослености, до повећања учешћа жена у економији и предузетништву. Преко родно сензитивног буџета који ће чинити део те исте економске политике, поспешити се и укључивање жена из руралних средина у све области живота и рада. Дакако, оваква економска политика спровођењем одређених мера омогућиће усклађивање професионалног и породичног живота.

ОПШТИ ЦИЉ 3: Партиципација жена при доношењу одлука и већа доступност услуга које одговарају њиховим потребама

Појединачни циљеви

- 3.1. Повећање учешће жена у доношење одлука на различитим нивоима одлучивања на локалном нивоу**
- 3.2. Побољшање квалитета живота жена успостављањем специфичних услуга на локалном нивоу**
- 3.3. Информисање у функцији промоције принципа једнаких могућности**

Појединачни циљ:**3.1. Повећано учешће жена у доношење одлука на различитим нивоима одлучивања на локалном нивоу**

Према подацима достављеним од стране ГУ Панчево 2015. године у скупштинама 9 сеоских месних заједница заступљеност жена и мушкараца је следећа: од укупно 117 чланова скупштина, 18 су жене, а 99 су мушкараци.

Скупштинама сеоских месних заједница не руководи ни једна жена. Од 9 градских месних заједница у 2 месне заједнице су жене су председнице скупштине МЗ.

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
3.1.1. Промоција Закона о равноправности полова и лобирање у политичким странкама и Градској управи за његову примену	Одборници/е су упознати са одредбама Закона и надлежностима локалне власти	Број састанака са женском одборничком мрежом Број политичара који прихватају, подржавају и активно раде на промоцији Закона о равноправности полова Креиран документ који даје кратак преглед о одредбама Закона о родној равноправности и дистрибуиран одборницима/ама, органима и службама ГУ и чланицама форума	Савет за родну равноправност Удружења грађана/ки Заштитник права грађана	Одборници/е градске Скупштине Чланице форума жена различитих политичких странака Чланови/це политичких странака Запослени у градској управи	2016 – 2018.	Буџет Града Ресурси ГУ

		жена из различитих политичких странака				
3.1.2. Обуке за оснаживање жена чланица политичких странака за проактиван став у оквиру политичких странака на тему родних аспеката деловања	Информисане одборнице које су стекле знања и вештине за лобирање и спровођење активности родних политика	Најмање 2 одржана тренинга са политичаркама из локалних одбора странака Одржано најмање 10 сати обуке за минимум 20 учесница Евалуације учесница након завршене обуке	Специјализована удружење грађана/ки Савет за родну равноправност Спољни/е стручњаци/киње СКГО	Чланице форума жена политичких странака Женска одборничка мрежа Локални одбори политичких странака	2016 – 2018.	Донаторска средства Буџет Града
3.1.3. Едукација чланица Женске одборничке мреже за лобирање за РР на локалном нивоу; спровођење заједничких активности и подношење иницијатива	Повећање видљивости политичарки из Женске одборничке мреже и њихове активности на увођењу родне перспективе у локалне политике Чланице женске одборничке групе су прошле обуку Учешће политичарки у процесу повезивања градова на националном и регионалном нивоу: размена	Најмање два одржана тренинга за чланице женске одборничке мреже Одржано најмање 10 сати обуке за минимум 15 учесница Евалуација учесница Спроведене најмање 2 заједничке активности/иницијативе	Савет за родну равноправност Одбори политичких странака СКГО Удружења грађана/ки Спољни/е стручњаци/киње	Женска одборничка мрежа	2016 – 2018.	Донаторска средства Средства политичких партија Буџет и конкурси града

	искуства са политичаркама из региона и учешће политичарки у активностима ЦЕМР-а и сличних организација уз подршку СКГО					
3.1.4. Одржавање састанака и трибина са женама у сеоским месним заједницама	Жене су подстакнуте да буду актерке у политичком животу у својим локалним срединама	Најмање 60 жена које су учествовале на састанцима и трибинама Најмање 5 догађаја у насељеним местима	Женска удружења из сеоских средина Удружења грађана/ки СКГО Одборници/е градске Скупштине Савет за родну равноправност Спољни сарадници/е	Учеснице жене из сеоских средина	2016 – 2018.	АП Војводина Градска управа Буџет и конкурси града

Појединачни циљ:

3.2. Побољшање квалитета живота жена успостављањем специфичних услуга на локалном нивоу

Узроци свеукупно теже позиције жена у друштву, леже у институционалној и структуралној дискриминацији, односно у непрепознавању теже позиције жена и у недостатку адекватних мера јавне политике и институција одговорних за њихову примену. Будуће политике морају бити усмерене на прераспodelу одговорности и моћи у јавној и приватној сфери друштва између жена и мушкараца, уместо политика које су усмерене на то да женама помогну да што боље остварују „своје“ обавезе у кући и на тржишту рада. Такође, оне морају укључити и мушкарце, било кроз подстицаје за одласке на родитељско одсуство, или промовисање једнаке одговорности у кући.

“Истраживања у Србији указују на значајну разлику по полу према редуковању броја радних сати када уобичајене услуге чувања деце нису доступне. Од свих особа које су морале да смање број радних сати због недоступности чувања деце жене чине 63%, а мушкарци тек 37%. 42% жена које живи у браку или партнерском односу, учешће супруга односно партнера у обављању кућних послова оцењује као задовољавајуће, а 38% као осредње”.

Родна равноправност у Србији, IPSOS Strategic Marketing за Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, 2014

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
3.2.1. Спровођење кампања против стереотипа који подразумевају да је старање о деци и младима, - деци и младима, - породици, - старим особама - болесним члановима породице првенствено дужност жене	Превазилажење стереотипа који подразумевају да је старање о деци, породици и старим особама првенствено дужност жене	Одржана најмање 1 трибина Број мушкараца у службама које се баве услугама из области образовања и социјалне заштите Медијски садржаји и 1 медијска кампања	Савет за родну равноправност НВО Геронтолошки центар Вртићи Школе Центар за социјални рад Сеоске месне заједнице Женска сеоска удружења СКГО Удружења грађана/ки Омладински радници/це Средства јавног информисања	Грађани/ке	2016 – 2018.	Град Панчево Донаторска средства
3.2.2. Промоција женског стваралаштва	Повећање видљивости уметница на локалном нивоу	Број уметничких садржаја који су из домена алтернативног стваралаштва	Дом омладине Културни центар Градска библиотека	Грађани/ке	2016 – 2018.	Буџет и конкурси града Донаторска средства

		<p>Број уметница из мањинских група</p> <p>Број неафирмисаних уметница</p> <p>Број садржаја које креирају жене</p>	<p>Секретаријат за јавне службе и социјална питања</p> <p>Домови културе у насељеним местима</p> <p>Музеј града</p> <p>Културно уметничка друштва</p> <p>Музичка школа</p> <p>Балетска школа</p> <p>Удружења грађана/ки</p> <p>Средства јавног информисања</p>			<p>Ресурси локалних институција</p> <p>Спонзорска средства</p>
3.2.3. Укључивање приватних вртића у систем предшколског образовања и васпитања кроз јавно – приватно партнерство	Већи обухват деце узраста од 3 - 7.год. која су укључена у предшколске установе	<p>Измена одлуке о финансирању борава деце у приватним вртићима</p> <p>Број деце у приватним установама чији боравак је суфинансиран од стране града</p>	<p>Органи града</p> <p>Секретаријат за јавне службе и социјална питања</p> <p>Секретаријат за финансије</p>	<p>Приватни вртићи</p> <p>Родитељи</p>	2016 – 2018.	Град Панчево
3.2.4. Покретање специјализованих услуга психосоцијалне подршке	Адекватна стручна подршка и помоћ у циљу побољшања квалитета живота	<p>Измењена одлука о услугама социјалне заштите</p> <p>Покренуте доступне услуге саветовања</p> <ul style="list-style-type: none"> - за брак и породицу - за особе оболеле од 	<p>Савет за родну равноправност</p> <p>Секретаријат за јавне службе и социјална питања</p> <p>Градско веће</p>	<p>Надлежне институције</p> <p>Појединци/ке</p>	2017 – 2018.	Буџет Града

		<p>неизлечивих и хроничних незаразних болести и чланова њихове породице</p> <ul style="list-style-type: none"> - за самохране родитеље - за родитеље деце са сметњама у развоју - за младе - за жене са инвалидитетом <p>Број корисника/ца услуге</p>	<p>Скупштина града</p> <p>Центар за социјални рад</p> <p>Специјализована удружења грађана/ки</p> <p>Омладински радници/це</p> <p>Дом омладине Панчево</p> <p>Здравствене установе</p> <p>Стручњаци/киње</p>			
<p>3.2.5. Организовање едукативних садржаја са фокусом на младе</p>	<p>Учеснице/ци активности имају више информација и знања на тему здрави стилови живота (алкохол, психо - активне сустанце, цигарете, болести зависности)</p> <ul style="list-style-type: none"> - правилне исхране (анорексија, булимична, гојазност,) - репродуктивно здравље (абортуси, безбедни сексуални односи, сексуалност, однос према телу) 	<p>Број учесника/ка на догађајима</p> <p>Број догађаја (трибине, јавни догађаји, медијске кампање, семинари, радионице...)</p>	<p>Завод за јавно здравље</p> <p>Омладински радници/це</p> <p>Дом омладине</p> <p>Дом здравља</p> <p>Школе</p> <p>Актив стручних сарадника у школама</p> <p>Удружења грађана/ки</p> <p>Средства јавног информисања</p>	Грађани/ке	2016 – 2018.	<p>Буџет града</p> <p>Донаторска средства</p> <p>Ресурси градских установа</p>

<p>3.2.6.Доступност здравствених услуга намењених женама</p>	<p>Повећан број корисница здравствених услуга</p>	<p>Доступност диспанзера за жене Набавка гинеколошког стола за жене са тешкоћама у кретању Доступне информације о превенцији са фокусом на жене из насељених места Број онколошких и гинеколошких прегледа у насељеним местима</p>	<p>Дом здравља Диспанзер за жене Завод за јавно здравље Здравствене станице у насељеним местима Локални медији</p>	<p>Жене и девојке Жене из насељених места Жене са тешкоћама у кретању</p>	<p>2016 – 2018.</p>	<p>Ресурси здравствених установа Буџет града Спонзорска средства</p>
<p>3.2.7. Манифестације које промовишу женска права и оснажују жене</p>	<p>Подизање свести о женским правима и активизму</p>	<p>Број одржаних активности и догађаја Број жена учесница Број заступљених области</p>	<p>Удружења грађана/ки Независни стручњаци/киње Локални медији</p>	<p>Шира јавност</p>	<p>2016 – 2018.</p>	<p>Буџет града Донаторска средства Спонзорска средства</p>
<p>3.2.8. Пружање финансијске и друге помоћи женама за удруживање, запошљавање и самозапошљавање и јачање капацитета женских НВО на локалу</p>	<p>Оснажене жене за удруживање, запошљавање и самозапошљавање</p>	<p>Конкурс за подстицање предузетништва је родно уравнотежен Подстицање послодаваца применом афирмативних мера на запошљавање жена Број обезбеђених услуга бесплатног књиговође женским удружењима</p>	<p>Привредна комора Специјализована удружења привредника Удружења грађана/ки Менторке/и – примери добре праксе Национална служба за запошљавање</p>	<p>Незапослене жене Предузетнице Чланице Удружења грађана/ки</p>	<p>2016 – 2018.</p>	<p>Буџет града Донаторска средства Спонзорска средства</p>

		<p>Број обезбеђених едукација за писање пројеката, учење страних језика, управљачке вештине и рад на рачунару за жене</p> <p>Обезбеђени простор за рад и техничка опрема женским удружењима</p> <p>Број услуга менторске подршке за удруживање и самозапошљавање</p> <p>Број промовисаних успешних предузетница</p>				
--	--	---	--	--	--	--

Појединачни циљ:

3.3. Информисање у функцији промоције принципа једнаких могућности

Родна равноправност као тема је недовољно заступљена у панчевачким медијима. Најчешће је обрађивана само у специјализованим емисијама или у прилозима о активностима тела и организација које се директно или индиректно баве темом родне равноправности. Не постоји медијска стратегија нити свест о афирмацији теме родне равноправности, већ се своди на самоиницијативност новинара/ки који спорадично у своје емисије позивају госте и гошће да говоре на ову тему. Препознајемо огроман утицај који медији могу да имају на ширу јавност и позиционирање одређене теме у друштву. У време у ком медији сексуализују жене и без поштовања стандарда извештавају о ситуацијама породичног насиља велика је одговорност на медијима у локалној заједници, али и на другим телима/организацијама и појединцима/кама да адекватно информишу јавност и уводе тему родне равноправности на квалитетан и објективан начин.

Што се локалне самоуправе тиче не постоји конкурса који директно подржава тему родне равноправности.

Градски конкурси у својим критеријумима за одабир имају предвиђену ставку да би требало уврстити и питања родне равноправности, али то није пресудан критеријум за одабир.

У последњих пет година су реализована још три медијска пројекта Удружења грађана „Други нови центар“ на тему родне равноправности, које је финансирао Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова у оквиру којих је на Радио Панчеву емитовано 18 радио емисија специјализованих за тему родне равноправности.

			Носиоци активности			
Мере и активности	Резултат	Индикатор	Надлежни органи и институције	Учесници	Рокови за извођење активности	Извори финансирања
3.3.1. Промоција родне равноправности и политика једнаких могућности	Подигнута свест јавности о женским правима и родној равноправности	Спровођење кампања средствима јавног информисања у борби против стереотипа Број афирмативних садржаја који се баве женама са фокусом на вишеструко маргинализоване жене	Савет за родну равноправност Средства јавног информисања Заштитница грађана Удружења грађана/ки	Грађани/ке Представници удружења грађана/ки Вишеструко маргинализоване жене	2016 – 2018.	Буџет града Донаторска средства
3.3.2. Доступност информација из надлежности градских институција	Грађани/ке су информисане о услугама, могућностима и догађајима на локалном нивоу које доприносе унапређењу остваривања права из области социјалне, здравствене, образовне, културне сфере	Број установа које штампају и деле свој материјал (Лифлети, билтени, брошуре...) Број постављених информација на различитим местима у граду (огласне табле, на аутобуским стајалиштима, у вртићима, месним заједницама...)	Савет за родну равноправност Средства јавног информисања Заштитница грађана Удружења грађана/ки Јавна и јавно-комунална предузећа Завод за јавно здравље	Шира јавност	2016 – 2018.	Буџет града Донаторска средства Спонзорска средства Ресурси јавних и јавно комуналних предузећа

			Социјалне, здравствене, образовне и културне установе			
3.3.3. Сензибилизација запослених у средствима локалног јавног информисања и других који се баве информисањем на локалном нивоу на тему родне равноправности	Родна осетљивост медијских садржаја и афирмативно извештавање о женама ради унапређења видљивости жена у јавној и друштвеној сфери	Број одржаних радионица тренинга, консултативних састанака Број медијских садржаја које финансира град а односе се на тему родне равноправности Број прилога о успешним женама и мушкарацима који промовишу родну равноправност у средствима јавног информисања Број медијских прилога у којима је коришћен родно осетљив језик	Савет за родну равноправност Удружења грађана/ки Средства јавног информисања	Запослени у медијима и други који се баве информисањем на локалном нивоу	2016 – 2018.	Донаторска средства
3.3.4. Покретање специјализованих електронских медија који обрађују теме кроз родну перспективу	Објективно извештавање јавности	Број покренутих медија (онлајн, штампаних, или електронских) Број садржаја обрађених кроз родну перспективу са локалног, националног и глобалног нивоа	Удружења грађана/ки Средства јавног информисања	Особе које се баве информисањем на локалном нивоу	2016 – 2017.	Буџет града Донаторска средства

ЗАВРШНА РЕЧ

Резултат увођења и поштовања принципа родне равноправности доприноси бољем квалитету живота и благостања за све, жене и мушкарце, дечаке и девојчице. Увођење принципа једнакости и родне равноправности омогућава ефикасно коришћење свих капацитета друштва, као и адекватно партнерство институција, приватног сектора и цивилног друштва на добробит свих.

Оснаживање жена и родна равноправност су темељне вредности на којима почива систем људских права, али и императив економског и социјалног развоја сваког друштва. Поштовањем и применом ових вредности и стандарда доприноси се, одлучно, за будућност једнаких права и једнаких могућности у циљу напретка за све у нашој локалној заједници.

Радни тим за израду Акционог плана

1. Милица Тодоровић, дипл.политиколошкиња-мастер, координаторка
2. Гордана Јосимов, професорица разредне наставе, чланица
3. Славица Вабрик, економска техничарка, чланица
4. Видана Думитру, матуранткиња гимназије, чланица
5. Јасмина Младеновић, професорица разредне наставе, чланица
6. Виолета Јованов Пештанац, дипл.менаџерка, новинарка, чланица
7. Ненад Малетин, дипл. менаџер, члан
8. Јасна Вујичић, дипл.дефектолошкиња, чланица
9. Сузана Бојковић, дипл.правница-мастер, чланица
10. Данијела Лаловић, студенткиња, чланица
11. Љиљана Јеленковић, дипл.економисткиња, чланица
12. Зоран Вирић, дипл.инжењер, члан
13. Весна Николић, економска техничарка, чланица

Женске НВО учеснице у изради Акционог плана

1. Удружење жена "Доловке" из Долова
2. Удружење грађана "Панонке" Панчево
3. Актив жена "Соса" из Банатског Брестовца
4. Удружење жена "Омољчанке" из Омољнице
5. Удружење жена "Бобоачела" из Банатског Новог Села
6. Удружење жена "Глогоњке" из Глогоња
7. Словачко културно-просветно друштво "Ђетван" Панчево-секција жена везиља
8. Мађарско културно-уметничко друштво "Тамаша Арон" Војловица-Панчево-секција жена
9. Мађарско културно-уметничко друштво "Боназ Шандор" Иваново
10. Удружење грађана македонске националне заједнице "Илинден-Јабука" Јабука-секција жена
11. Војловачке женске рукотворине из Панчева
12. Женска мировна група - Панчево из Панчева

Специјализована удружења учесници у израду Акционог плана

1. Удружење за ментално недовољно развијене особе МНРО из Панчева
2. Удружење мултиплесклерозе Панчево из Панчева
3. Удружење слепих и слабовидих из Панчева
4. Удружење дистрофичара из Панчева
5. Удружење "На пола пута" из Панчева

Представнице/и установа, институција и органа, појединке и појединци учесници/е фокус група:

I фокус група - област: јавно информисање

1. Ивана Предић, дипл. новинарка, лист "Панчевац"
2. Јанићијевић Тијана, дипл. правница
3. Јелена Стојковић Соколовић, дипл. правница, Заштитница грађана града Панчева
4. Видосава Видановић, финансијска техничарка, чланица Женске одборничке мреже
5. Маријана Јовић, активисткиња
6. Марина Балаж, активисткиња
7. Мирослава Матић, дипл. економисткиња, грађанка
8. Сара Милковић, дипл. комуниколошкиња, грађанка
9. Гордана Јовковић, одборница
10. Маријана Милеуснић, апсолвенткиња Факултета за специј. едукацију и рехабилитацију, грађанка
11. Срђана Цуканић, грађанка
12. Марковић Слађана, грађанка
13. Урош Дражевић, новинар
14. Татјана Марин, новинарка ТВ Панчево

II фокус група - област: образовање и култура

1. Анђелка Кнежевић, Отворени универзитет „Марко Кулић“
2. Ненад Малетин, Дом омладине Панчево
3. Гордана Јосимов, професорица разредне наставе
4. Јасна Капор, педагошкиња, ОШ „Ђура Јакшић“ Панчево
5. Велибор Николоћ, ОШ „Ђура Јакшић“ Панчево
6. Маријана Коларић, Градска управа
7. Гордана Влајић, Градска управа
8. Урош Дражевић, новинар
10. Маријана Милеуснић, апсолвенткиња Факултета за специј. едукацију и рехабилитацију, грађанка
11. Срђана Цуканић, грађанка
12. Марковић Слађана, грађанка
13. Татјана Марин, новинарка ТВ Панчево
14. Мирослава Матић, дипл. економисткиња, грађанка
15. Марина Балаж, активисткиња

III фокус група - област: запошљавање

1. Крстић Гордана, Градска управа
2. Биљана Тимотијевић, грађанка
3. Матовић Гордана, Национална служба за запошљавање, филијала Панчево
4. Анђелка Кнежевић, Отворени универзитет „Марко Кулић“
5. Зоран Вирић, дипл. инжењер, Привредна комора
6. Љиљана Јеленковић, дипл. економисткиња, Привредна комора
7. Драгана Поповић, Градска управа
8. Маријана Јовић, активисткиња
9. Надежда Сладојевић, Национална служба за запошљавање, филијала Панчево
10. Зорица Дебељачки, Национална служба за запошљавање, филијала Панчево
11. Тања Лукић Апт, дипл. социолошкиња-спец., ЈКП „Хигијена“

IV фокус група - област: здравље и социјална политика

1. Др Милан Трифуновић, хирург, Градски већник за област здравства
2. Др Стојан Вишекруна, гинеколог, начелник Службе за здравствену заштиту жена ДЗ Панчево
3. Драгана Радогостић, Центар за социјални рад, Панчево
4. Ивана Предић, новинарка, Недељник „Панчевац“
5. Орлов Татјана, Друштво за церебралну парализу, Панчево
6. Бранислав Бркић, Спортски савез
7. Ђура Бугарски, Црвени крст Панчево
8. Иванка Раду Халабрин, Геронтолошки центар Панчево
9. Крстић Гордана, Градска управа
10. Биљана Тимотијевић, грађанка
11. Катнић Љиљана, Међуопштинска организација глувих и наглувих
12. Нада Кузмановић, Удружење за породицу
13. Добрила Јовановић, Савез за хипорехабилитацију Србије

V фокус група - област: превенција насиља и безбедност

1. Јанићијевић Тијана, дипл.правница
2. Јелена Стојковић Соколовић, дипл.правница, Заштитница грађана града Панчева
3. Маријана Милеуснић, апсолвенткиња Факултета за специј. едукацију и рехабилитацију, грађанка
4. Снежана Милеуснић, грађанка
5. Јелена Иванчевић, психолошкиња, Дом здравља Панчево
6. Силвија Паталов Трајковић, педагошкиња, Гимназија „Урош Предић“ Панчево
7. Наташа Главонић, надзорница, Окружни затвор Панчево
8. Јасмина Ристић, соц.радница, Црвени крст Панчево
9. Јулија Лековски, социјална радница, Општа болница Панчево
10. Марија Крстовић, Центар за социјални рад Панчево
11. Маријана Јовић, активисткиња
12. Маја Мирков, грађанка
13. Милка Ђурић, председница. Актива жена „Соса“ Банатски Брестовац

VI фокус група - област: учешће жена и цивилног сектора у креирању јавних политика

1. Анђела Вила, Градска управа
2. Драгана Поповић, Градска управа
3. Сања Паталов, Савет за попул.бригу о деци и соц питања, СНС
4. Ивана Радосављевић Удружење жена „Глогоње“
5. Душанка Ивановић, председница Удружрња жена „Глогоње“
6. Милка Ђурић, председница. Актива жена „Соса“ Банатски Брестовац
7. Олга Жолнај Јокановић, Удружење грађана „Панонка“
8. Крњајић Слободанка, чланица Женске одборничке мреже
9. Зорица Субин, чланица Удружења жена „Доловке“
10. Марина Балаж, активисткиња
11. Маријана Јовић, активисткиња

Додатна подршка при изради документа:

- Пројекат „**Пут ка родној равноправности у граду Панчеву**“ подржан од стране **Покрајинског секретаријата за привреду, запошљавање и равноправност** полова координирала је **Женска мировна група – Панчево**. Пројекат је реализован у партнерству са **Саветом за родну равноправност скупштине града Панчева**. Пројектни тим:
  - Координаторка пројекта Маријана Јовић
  - Сараднице Марија Субашић и Марина Балаж.
- Додатна подршка од стране Сталне конференције градова и општина и независне експерткиње Вишње Баћановић.
- Додатна подршка кроз коментаре на документ од стране Милесе Милинковић, мастер у области родних студија, чланица удружења особа са дистрофијом Јужнобачког округа и председница Креативно афирмативне организације Парнас.
- Медијско праћење целокупног тока догађања, од покретања иницијативе до финалне верзије документа уследило је од стране:
  - Недељника „Панчевац“
  - Радио телевизије Панчево
  - Независног интернет портала Панчево Мој Крај
- Стручне службе града Панчева:
  - Ивана Марковић, дипл.правница, шефица правне службе Секретаријата за скупштинске послове, послове Градоначелника и Градског већа
  - Вера Крстић, дипл.оперативна менаџерка, Секретаријат за скупштинске послове, послове Градоначелника и Градског већа
- Лектура: Виолета Јованов Пештанац
- Техничка обрада текста: Мирослав Мандрино

